

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԷ՛

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 14, 1904

ԹԻԻ 20

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գալու բաներ 343.—Մանուկներու կրթութիւն Տան Մեզ 347.—Դրական Եւ Բացասական Բարութիւն 348.—Մր. Պիլը Իր Անհատական Կեանքին Մեզ 349.—Հայ Թերթեր 351.—Ժողովրդային Զրոյցներ 352.—Խոստովանութիւն 353.—Ամերիկայի 354.—Անկիւններ 355.—Ազապաղի 356.—Աւետ. Եկեղեցիներ Եւ Աստուածայնի Տարածում 356.—Փաղաքական Լուրեր 357:

ԳԱԼՈՒ ԲԱՆԵՐ

[Խմբագրական]

1.

Մեր ներածական դիտողութիւնները կը թեւադրուին գլխաւորապէս այն դիտողութիւններէն, որոնցմով կ'սկսի Տր. Ուիլեմ Նիւթըն Քլարք Իր աստուածաբանութեան այն մասը, որ այսինքնով կ'ըբաղի: Տր. Քլարքի գիրքը կարդացողներուն ամէնքը, իրեն համակարծիք ըլլա՞ն թէ ոչ, կ'ընդունին թէ մարդը կը խօսի յստակ եւ տրամաբանական ոճով:

Ապագայի վերաբերեալ շատ գիտական խնդիրներ կան որոնց կրնանք խորապէս չհնարգոյնել: Կրնան ասոնք գիւտի ապագային հետ վերաբերութիւն ունենալ: Կը մօտենայ այն ժամանակը, երբ մարդիկ կատարեալ ապահովութեամբ պիտի նաւեն օդին մէջ: Երկարակաշուութիւնն իբրեւ շարժիչ ոյժ ամբողջովին պիտի բռնէ՞ չոգիին տեղը: Ժամը 300 հազարամեթր արագութեամբ կառախումբ բանեցնելու երազը պիտի իրականանայ: Կամ կրնանք ամէնէն աւելի չհնարգոյնել քիմիաբանութեան, երկրաբանութեան, բժշկական արուեստի եւ հնախօսական հետազօտութիւններու ապագային: Սակայն ասոնց ոչ մէկուն հետ գործ ունի աստուածաբանութիւնը:

Նութիւնը: Ապագայ հոգեւոր զէպքերու նկատմամբ անգամ մարդկային ենթադրութիւնները կարեւորութիւն չունին աստուածաբանին համար: Մարդիկ կրնան գուշակել ապագայ խաւարումներ եւ գիտական ծանօթութեան վրայ հիմնուած ուրիշ զէպքեր: Բայց եթէ ոեւէ որոշ ծանօթութիւն պիտի ունենանք ապագայ հոգեւոր զէպքերու վրայ, Աստուած տալու է զայն: Այդ մասին յայտնութեան կը կարօտինք ամբողջովին:

Աստուած ալ համեմատաբար քիչ բան յայտնած է այն գալու հոգեւոր բաներուն վրայ: Նախաձայնութիւնը մարգարէութեան գլխաւոր տարրը կը կարծուէր ժամանակաւ: Բայց աւելի խնամեալ ուսումնասիրութեամբ ցուցուած է թէ մարգարէութիւնը, թէպէտ ոչ առանց նախաձայնութեան տարրի, քարոզութիւն էր Աստուածային ներշնչման տակ եւ նպատակն էր մանաւանդ հրահանգութիւն եւ շինութիւն տալ այնպիսիներու որոնց կը խօսէր մարգարէն, քան տեղեկութիւն՝ գալու սերունդներուն: Նախաձայնութիւններն ալ, թէպէտ երբեմն որոշ էին, շատ անգամ ընդարձակ եւ ընդհանուր հանգամանք ունէին՝ տալով աղօտ գաղափարներ մանաւանդ քան մանրամասնութիւններ:

Այսպիսի էին Մեսիային վերաբերեալ մարգարէութիւնները : Թէ այսպիսի մարգարէութիւններ կան Հին Կտակարանին մէջ եւ թէ անոնց միջոցով Եբրայեցիները առաջնորդուեցան Մեսիային դալուէն սպասել՝ յայտնի է : Այսու ամենայնիւ , « Հիմա իսկ Քրիստոնէական բոլոր ծանօթութեամբ հանդերձ , կարելի չէ Քրիստոսի կեանքին կատարեալ մէկ պատկերը գծել մարգարէական գիրքերուն միջոցով » եւ թէ բանն այսպէս է մարգարէութեան մեծ նիւթին նկատմամբ , հաւանութեն նոյնպէս պիտի ըլլայ ուրիշ հոգեւոր նիւթերու նկատմամբ : Դարձեալ մէջ կը բերենք Տր. Քլարքի խօսքերը . « Մարգարէութեան բնութիւնը ուշի ուշով ուսումնասիրողը կը դիմէ սա եզրակացութեան թէ Սբ. Գրոց մէջ քիչ նախաձայնութիւն կայ լրման սպասող — հոս կ'աւանդուի այս աշխարհի վերաբերող բաներ — « եւ թէ ինչ որ կայ ընդարձակ տեսութիւններէ կը բաղկանայ առանց մանրամասնութիւններու » եւ սա եզրակացութեան կու գայ Տր. Քլարք . « Ապառնիին ուսումնասիրութիւնը որքան յանկուցիչ՝ նոյնքան դժուարին է : Եւ զարմանալու չենք , եթէ չատ կէտերու մէջ ստիպուինք մեր խօսքը վերջացնել՝ մեր տգիտութեան խոստովանութեամբ » Այս կեանքէն անդին եղող բաներու վրայ խօսելով ալ կը յարէ . « Շատ բաներ կան զորոնք տեսնելով միայն կրնանք սորվիլ , երբ ամէնուս սպասող անխուսափելի ճամբորդութիւնն սկսի » :

Տր. Քլարքի այս տեսութիւնները շատ առողջ կը համարինք , Աստուած չէ ուղած մեզի լիուրի գաղափար մը տալ այն բաներուն վրայ , որոնք իր եկեղեցիին կ'սպասեն այս աշխարհի մէջ , եւ փափաքելի չէ որ տար : Անհատին համար արժան է միտք պահել թէ իր առջեւ կան մահ , դատաստան եւ յաւիտենական գոյութիւն : Բայց լաւ չէ գիտնալ իր կեանքին ապագան , կամ թէ երբ մահ պիտի վիճակի իրեն : Այսպէս կարելի է ըսել ամբողջ մարդկային սեռին համար ալ , Աշխարհ վախճան մը պիտի ունենայ եւ պարտիմք միտք պահել զայս : Սակայն ժամանակը երբ այդ վախճանը պիտի գայ եւ անոր առաջնորդող իրադարձութիւնները Աստուած իր ողորմութեամբ դադարի պահած է մեզմէ :

Սոյն յօդուածով ի նկատ առնենք Սբ. Գրոց գովազդութիւններէն մին : Դէպք մը որու կ'սպասեն յոյժ շատ Քրիստոնեաներ՝ Յայտ. Ի. 1-10 համարներուն մէջ նկարագրուածն է : Ասոր վերաբերեալ տեսութիւններէն մին է Քրիստոսի գալուստը յառաջ քան այդ դէպքը : Ըստ այդ տեսութեան , Քրիս-

տոս երկրի վրայ պիտի երեւի եւ պիտի մնայ հազար տարի , որու միջոցին Սատանան պիտի կապուի : Բոլոր սուրբերը մեռելներէն յարութիւն պիտի առնեն եւ աշխարհ պիտի գան դարձեալ , որպէս զի Քրիստոսի հետ ապրին : Երբ հազար տարին լրանայ , պիտի ըլլայ Վերջին Դատաստան : Այս տեսութիւնը շատ ընդհանրացած էր Քրիստոնէական առաջին երկու դարերուն մէջ , թէպէտ ըստ Ապրտին Համալսարանի աստուածաբանական ճիւղի դասախօսներէն հանգուցեալ Տր. Սամընտի , որմէ թերեւս յաճախ կոչումներ պիտի ընենք սոյն յօդուածներուն մէջ , չէր ջատագովուեր առաքելական նշանաւորագոյն հայրապետներէն , որպիսի են Կղեմէս Հռոմայ , Պողիկարպոս Չմբլանիոյ , կամ Բենատիոս Անտիոքայ : Մեր օրով այդ վարդապետութիւնը անընդունելի է առաջնակարգ յարանուանութիւններուն : Բայց անհատներ կան որ անոր յարած են : Անոր հիմն է Սբ. Գրոց հատուած մը , որ Աստուածաշնչի ամէնէն այլաբանական եւ ամէնէն նուազ հասկցուած գրքին մէջ կը գտնուի : Քրիստոսի քարոզութիւններուն , Պողոս մեծ առաքեալին թուղթերուն , կամ Նոր Կտակարանի գրողներէն ոչ մէկուն գործին մէջ ամենադոյզն հիմ կայ սոյն վարդապետութեան համար : Հանցեք այդ տասը համարները Աստուածաշնչէն , եւ անո կ'անհետանայ Հազարամեայէն առաջ Քրիստոսի գալստեան գաղափարին ամբողջ ապացոյցը : Եւ երբ Յայտնութեան գիրքին այնքան մասերը այլաբանօրէն կը մեկնուին , այդ փոքրիկ հատուածը նկարագրապէս մեկնելու եւ անոր վրայ կարեւոր վարդապետութիւն մը հիմնելու ձեռնարկը մեկնաբանութեան առողջ դրութիւն չէ : Այդ տասը համարներով նկարուած պատկերը Հրէական գաղափար է , Գոգի եւ Մագոգի կոիւն ալ Եգիպ. ԼԸ. եւ ԼԹ. գլուխներէն առնուած է :

Նախահազարամեայի վարդապետութիւնը ոչ միայն չպաշտպանուիր Սբ. Գրոց ուրիշ մասերուն մէջ , այլ եւ կը հակառակի բնական մեկնութեանը բուն իսկ այն խօսքերուն , զորոնք Քրիստոս իսսեցաւ Յովն. Ե. 28 համարին մէջ , որ կ'ըզգացնէ թէ բարիներու եւ չարերու յարութիւնը տեղի պիտի ունենայ միեւնոյն ժամանակ : Ուրիշ համարներէ ալ կը հասկցուի թէ Ընդհանուր Դատաստանը Յարութենէն անմիջապէս ետքը տեղի պիտի ունենայ : Եւ յայտնի է թէ Քրիստոսի եւ անոր Պողոս ծառային քարոզութիւններուն մէջ մեծ դէպքը , որու սպասել կը հրահանգուին Քրիստոնեաները , Քրիստոսի գալն է փառքով՝ իր սուր-

բերը ընդունելու համար, յաւիտեան իրենց Տէրոջը հետ ըլլալը եւ ոչ թէ Հազարամեայ իշխանութիւնը: Եթէ այսպիսի կարեւոր դէպք մը յայտնուած է, ինչպէս կ'ըսեն նախահազարամեակի վարդապետութեան հաւատացողները, ինչպէս կ'ըլլայ որ Քրիստոս եւ առաքեալները ոչ մէկ անգամ կը յիշեն զայն:

Նախահազարամեակի վարդապետութեան դէմ ուրիշ առարկութիւն մը կայ: Այս վարդապետութեան բոլոր կամ գրեթէ բոլոր հաւատացողները կը հաւատան նաեւ թէ աշխարհս հետզհետէ կը վաթարանայ եւ պիտի վաթարանայ մինչեւ որ Քրիստոս գայ: Այս հաւատքը վնասեցողիչ ազդեցութիւն կը գործէ անոնց վրայ, որոնք կ'աշխատին զմարդիկ ճշմարտութեան գիտութեանը բերել եւ կռապաշտ ժողովուրդները իրենց կուտքէն կենդանի Աստուծոյ ծառայութեանը դարձնել: Դարձեալ, այս վարդապետութիւնը հակառակ է իրողութեան, վասն զի աշխարհս իր բոլոր չարութեամբն հանդերձ կ'ազնուանայ եւ կը բարւոքի սերունդէ սերունդ: Յառաջդիմութիւնը դէպ ի վեր է եւ ոչ դէպ ի վար: Դարձեալ, այս վարդապետութիւնը կարծես կ'անպատուէ Սբ. Հոգին: Ներկայս Հոգիին անսեռութիւնն է եւ մարդոց սիրտերուն մէջ անոր գործելուն շնորհիւ պիտի դառնան անոնք մեղքէ դէպ ի սրբութիւն: Բայց, ըստ այս վարդապետութեան, անոր զօրութիւնը անբաւական է եւ գործը պիտի չկատարուի մինչեւ որ Քրիստոս անձամբ չգայ վերստին:

Տր. Քլարք կ'ըսէ, «Հազարամեան չէ այնպիսի շրջան մը, որու համար կարելի ըլլայ ժամանակի հաշիւներ ընել: Եւ քանի որ միայն մէկ անգամ յիշուած է Սբ. Դիրքին մէջ, կը հետեւի թէ տեղի չկայ նախահազարամեան կամ յետահազարամեան գալստեան վարդապետութեան»:

Մենք կը հաւատանք թէ Հազարամեան խորհրդանիշ է հոգեւոր դէպքի մը, որու բնութիւնը մեզի տրուած չէ հասկնալ մինչդեռ այդ դէպքը տեղի չէ ունեցած:

Կեանքը պէտք է հաշուել ոչ թէ տարիներէն այլ գործերէն: Դործերը կը կշռուին ոչ թէ անոնց կատարուելէն, այլ անոնց ետեւը գտնուած յարժանիքներէն: Ուստի վերջապէս կեանքը կը չափուի իբր նպատակներէն: Անիկա իր մտաւորաբանութիւն աւելի չբարձրանար, ոչ ալ աւելի ցած կ'իջնէ իր համեստ բաղձանքներէն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆ ՄԷՋ
(Յ. Գ. Գ.)

Ա.

Վերջին տարիներու մէջ մանուկներու կրթութեան խնդիրը յոյժ մեծ կարեւորութիւն ստացած է, եւ երեւելի գիտուններ մասնաւոր ուսումնասիրութեան առարկայ ըրած են զայն: Եւ մանաւանդ Մանկավարժութիւն անունով նոր գիտութիւն մը եւս երեւան եկած է: Որովհետեւ դպրոցներու մէջ ուսուցչութիւնը այնպիսի պաշտօն մը չէ որ յանձնուի անխտիր իւրաքանչիւր կարգացողի եւ կամ քանի մը լեզու եւ քանի մը գիտութիւն սորված անձի, հիմնուած են վարժապետանոց կոչուած յատուկ դպրոցներ, որոնց մէջ կ'ուսուցուին մանուկները դաստիարակելու պատշաճագոյն մեթոտները, եւ ոեւէ լեզու կամ գիտութեան այլեւայլ ճիւղերը ուսուցանելու լաւագոյն կանոնները: Ուսուցչութեան կարեւորութիւնը հետզհետէ աւելի եւս կը զգացուի, ուստի քաղաքակիրթ ազգերու մէջ օրըստօրէ կ'աւելնայ վերոյիշեալ հաստատութիւններուն թիւը: Եւ այսպէս կ'ապահովի լաւ պատրաստուած ուսուցիչներու խնամքին ներքեւ մանուկներու յառաջդիմութիւնը:

Բայց մանկանց դաստիարակութիւնը չտրուիր դպրոցներու մէջ միայն: Տուններու մէջ ծնողք ալ մեծ պատասխանատուութեան ներքեւ կը գտնուին այս կողմանէ: Կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն չբազկանար կարգաւ զրեւ սորվելէ միայն: Եւ կարգաւ զրեւ այնպիսի բաներ չեն որ սովորին դպրոցի մէջ միայն: Կրթութեան եւ դաստիարակութեան նպատակն է մանուկներու օժանդակել, մինչ անոնց հոգիները կը զարգանան մարմիններուն հետ մէկտեղ, որպէս զի կատարելութեան հասնին: Անոնց միտքերը լուսաւորել, հմտութիւնը աճեցնել, զգացումները ուղիղ կողմ մղել եւ առաջնորդել, եւ կամքերը լուսաւորեալ մտքի սկզբունքներուն եւ բարոյական զգացումներու ազդեցութեան ներքեւ բերել հաստատել է: Միւս կողմանէ, կարգաւ զրեւ եւ ուսում ու գիտութիւն ըսուածները դպրոցներու մէջ միայն գործածուելու բաներ չեն, այլ՝ տղայոց ամբողջ կեանքին պատկանեալ բաներ: Եւ ուստի ճշմարիտ կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը լոկ դպրոցներու չեն կրնար յատկացուիլ: Պէտք է որ ամէն տուն կրթութեան եւ դաստիարակութեան կեդրոն եւ իւրաքանչիւր՝ ծնողք ուսուցիչ եւ դաստիարակ համարուի: Մանաւանդ ստիպուած ենք այս մասին տունը դպրոցն եւ ծնողները ուսուցիչներէն աւելի կարեւոր նկատել:

Բայց միթէ զարմանալի չէ՞ որ, մինչ մանկանց դաստիարակութեան համար դպրոցներու մէջ աշխատող ուսուցիչներուն ուշադրութիւն եւ կարեւորութիւն կը արուի եւ անոնց յատուկ դպրոցներ կը հիմնուին, այդ նոյն գործին աւելի կարեւոր մէկ մասը կատարելու կոչում ունեցողներուն համար այսպիսի կարգադրութիւն եւ նախապարտաւորութիւն չըլլար։ Ոչ միայն դպրոցներ չկան ծնողներու համար, այլ նաեւ երբ առտնին դաստիարակութիւնը զանց կ'առնուի, շատ փոյթ եւ անձկութիւն ալ չցուցուի։ Բայց սա գիտնանք որ առտնին դաստիարակութեան սոյն զանցառութեան հետեւած վնասը դպրոցները կարող պիտի չըլլան դարմանել։ Վասն զի ուսուցիչները, որչափ աշխատին ալ, միայն իրենց պատկանեալ բաժինը կրնան կատարել։ Տանը տուած վնասը մէջտեղ կը մնայ։ Այսինքն տղայք եւ անոնց պատճառաւ մարդկութիւնը վնաս կը կրեն։

Արդ այս պէտքը ինչպէս լեցնելու է։

Առ այժմ չկան դպրոցներ աշխարհի մէջ ապագայ ծնողներուն զաւակ կրթելու եւ դաստիարակելու գիտութիւնը աւանդելու համար։ Ո՛վ գիտէ, ինչպէս որ հիմա վարժապետանոցներ կան, թերեւս ապագային մէջ ալ Մոսկովանոց, այսինքն ծնողաց վարժարաններ, կոչուած դպրոցներ պիտի գոտնուին։ Բայց առ այժմ այս պէտքը լեցնելու, այսինքն ծնողներուն զաւակներ դաստիարակելու կանոնը սորվեցնելու, համար ուրիշ միջոցներու դիմել ստիպուած ենք։

Ասոր մէջ առաջին պարտականութիւնը ծնողներուն կը պատկանի։ Անոնք պէտք է որ զգան իրենց պատասխանատուութեան մեծութիւնը, եւ իրենց կարողութեան համեմատ ուսումնասիրեն այս խնդիրը եւ իրենց պարտականութիւնները բանաւոր կերպով կատարելու համար միջոցներ խորհին։ Բայց երբ մարդ բան մը փորձառութեամբ կը սորվի, նախ մաս մը վնաս կ'ընէ։ Եւ այս վնասը բնապէս անդրանիկ զաւակները կը կրեն։ Ասոր համար Թուրքերէն առածը կ'ըսէ. «Անամըն իլքի օլմատան», տաղարտա թիլքի օլայըմ» (Աւելի աղէկ է լեռներու մէջ աղուէս ըլլալ քան թէ մօրս անդրանիկը)։ Արդ ո՞րքան բազմաթիւ ծնողներ փոխանակ իրենց անդրանիկ զաւակը կրթելու, բոլորովին եղծած են զանիկա։ Բայց, զիարդեւիցէ, իւրաքանչիւր ծնողք պարտի միտք առնել սոյն կարեւոր խնդիրը, անոր վրայ մտածել եւ ջանալ ի գործ դնել ինչ որ այս մասին իր կարողութեան ներքեւ կ'իյնայ։

Այս մասին ծնողք կրնան օգնել իրարու։ Մեր-

ձակայ դրացիներ եւ կամ բարեկամ ընտանիքներ, երբ մէկտեղ կու գան տեսակցելու համար, սոյն խնդիրը կրնան խորհրդակցութեան եւ խօսակցութեան նիւթ ընել, եւ փորձառուները ուրիշներու օգտակար թելադրութիւններ ընել։ Այս մասին աւելի մեծ պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ մայրերու վրայ։ Ուստի ժողովրդի մը մէջ դռնուող մայրերը կրնան մերթ ընդ մերթ ժողովներ ընել, եւ այդ ժողովներուն մէջ խորհրդակցել, խօսիլ մանկանց կրթութեան եւ դաստիարակութեան խնդրին վրայ։ Եւ այսպէս, փոխանակ իրենց դրացիները բամբասելու, կրնան իրենց ժամանակը յոյժ օգտակարութեամբ գործածել։

Այս խնդրին մէջ մեծ պատասխանատուութիւն մը եւս հոգեւոր պաշտօնեաներու վրայ կը ծանրանայ։ Բարոգիչներու, հովիւներու կամ քահանաներու իրենց ժողովուրդին հանդէպ ունեցած պարտականութիւնը չբաղկանար անոնց հոգեւոր խրատներ տալէ միայն։ Այլ միանգամայն պարտին դառնոք առաջնորդել ամէն բանի մէջ, որ կը ծառայէ եւ կը նպաստէ ժողովրդին եւ ընդհանուր մարդկութեան հոգեւոր կեանքին զարգացման եւ բարգաւաճման։ Եւ քաջայայտ է թէ ժողովրդի մը յառաջդիմութեան կարեւոր տարրերէն մին է մանուկներու կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը։ Վասն որոյ հոգեւոր պաշտօնեաներուն հարկ է սոյն խնդիրը գիտական եղանակաւ ուսումնասիրել, եւ ժամանակ ժամանակ իրենց ժողովուրդներուն քարոզել եւ բանախօսութիւններ ընել մանուկներու առտնին կրթութեան եւ դաստիարակութեան վրայ։

Այս մասին ամէնէն ազդու միջոցներէն մին եւս մամուլն է անտարակոյս։ Երանի՜ թէ այս խնդրին վրայ գիտական եւ գործնական ոճով ճառող գիրքեր ունենայինք։ Երանի՜ թէ հիմակուրէն աւելի տեսնուէին մեր թերթերուն մէջ սոյն կարեւոր նիւթին պատկանեալ յօդուածներ։ Պէտք չենք զգար ցուցնել թէ յոյժ մեծ կարօտութիւն ունինք այս մասին։ Բայց այս նկատմամբ, ծնողներու զոյգն ինչ օժանդակութիւն մատուցանելու յուսով, միտք ունինք քանի մը յօդուածներ հրատարակել Ա-Ե-Գ-Բ-Ե-Ի մէջ։

ՀՈԳԵԻՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԴՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՅԱՍԿԱՆ ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ճշմարիտ ոչ մէկ կրօնք կրնայ ապաշխարութեամբ վերջանալ, թէպէտ միշտ անով սկսելու է։ Վերստին ծնունդը զոյման յա-

Նորդերու է : Բարութիւն ընել սորվիլը չա-
րութիւն ընելէ դադրելուն : Եւ յորդերու է ան-
միջապէս : Տասնարանեային արգելական պատ-
ուէրները Բրիտանիա առ Աստուած և առ ըն-
կեր սիրոյ օրէնքին հրամայական պատուէր-
ներուն փոխուելու են : Մեղքէ հրաժարումը
եռանդով առաքինութիւն ի գործ դնելու ա-
ռիթ ըլլալու է : Տէրոջը անունով կատարել
կարելի չեղած բաներէ հրաժարումը Բրիտ-
տանէական ընթացքի ամբողջութիւնը չէ , այլ
միայն նախապատրաստութիւն մը Տէրոջը ա-
նունով վայելելի բաներու մասնակցութեան :
Չարին յաղթելու լաւագոյն դրութիւնն է ա-
ւելի կորովով բարութիւն ընել և չթողուլ
որ չարը ժամանակ ունենայ մեզ փորձելու :
Նոր սիրոյ մը վանողական զօրութիւնը հարկ
է : Սատանային դիմադրելու ճարտարագոյն
մեթոտն է Աստուծոյ ծառայել ամենայն զօ-
րութեամբ : Ճգնաւորութենէ հրաժարումը
լիովին զարգացած սրբութիւն չնշանակեր :
Սուրբ նկարագիրը հոգեւոր բուռն գործու-
նէութեան պտուղ է : Յովհաննու ջրով մկրդ-
տութիւնը խորհրդանշան էր այն մեղքերուն
լուացման , զորոնք ինք կը պախարակէր : Բայց
Յովհաննէսէ աւելի մեծ Մէկը եկաւ անոր
ետեէն և ան կը մկրտէր Հոգիով և հուրով :
Ասոր մկրտութիւնը կ'առնէր թողութիւն գտած
մարդը և Աստուածային զօրութեամբ , հոգեւոր
ճշմարտութեան և իրաւունքի խանդավառու-
թեամբ և ամէն արդարութեան համար նա-
խանձով կը վառէր : Այս է դրական Բրիտ-
տանէութիւնը զոր միշտ փնտռելու ենք —
կենդանի և ներշնչող հոգեւորութիւն , Բրիտ-
տանի և անոր եղբայրներուն համար բան մը
ըլլալու և բան մը ընելու բուռն նախանձ և
յօժարութիւն :

ՄՐ. ՊԻՉՐԻ ԻՐ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

(Բռնիւր Ու Ռեյնէր)

ՄՐ. ՊԻՉՐԻԻ կեանքը ամէն ժամանակ բոլորովին
զրաւուած էր իր պաշտօնէական պարտականու-
թիւններուն եւ մանաւանդ քարոզչական գործին
յատուկ մտածումներով : Երբեք չէր թոյլատրեր

որ բան մը արգելք ըլլար իր գործին : Կերա-
կուր , հանգիստ , ուսում , զբօսանք , խօսակ-
ցութիւն , ամէնը տեղի կու տային , կը հպատա-
կէին անոր գործին : Ան ինքզինք կը զրկէր նուա-
զահանդէսներէ , որոնք այն ատեն շաբաթ գիշեր-
ները կը արուէին : Վասն զի իր սաստիկ միտումը
անոնց պիտի գրգռէր զինք եւ յափշտակէր , մինչ
իւր կանոնն էր հանգիստ ընել գործելէն առաջ մա-
նաւանդ քան ետքը : Միեւնոյն պատճառաւ կը
զգուշանար կուշտուկուռ ճաշել , եւ մինչեւ իսկ
շատ խօսել , եթէ կարենար , շաբաթ գիշերները ,
կամ ուրիշ ժամանակներ իր բեմական պաշտօն
կատարելէն անմիջապէս առաջ : ՄՐ. ՊԻՉՐԻԻ մտա-
ւորական կեանքը երեք առանձնայատուկ երե-
ւոյթներ ունէր : Առաջին եւ ամէնէն երկար տե-
ւողն էր անոր ունակութիւն եղած գործօն , հե-
տաքին եւ դիւրնկալ եղանակը , որով իրողու-
թիւններ , տպաւորութիւններ եւ եղբակացու-
թիւններ կը հաւաքէր , կը բարդէր իրեւ ի-
մացական կերակուր : Այս եղանակով կ'ուսանէր ,
կը հսկէր , կը խօսէր եւ կը խոկար : Այս էր մթնո-
լորտը որուն մէջ կը բուսնէին անոր քարոզները
մինչեւ որ կը հասունային այն սերմերէն , որոնք
կը սերմանուէին իր փոքրիկ յուշատեարին մէջ եւ
կամ իր յիշողութեան ուրոյն բաժանումներուն
մէջ : Այնուհետեւ կը յաջորդէր անոր ստեղծա-
կան եղանակը , որուն մէջ անոր կարողութիւն-
ները ճշդիւ եւ ներդաշնակօրէն կը գործակցէին ,
այնպէս որ կարող կ'ըլլար դուրս բերել կատարեալ ,
լայնարձակ , նկարագրել ամբողջութիւն մը , ար-
գիւնք նիւթերու երկարժամանակեայ հաւաքման
եւ կուտակութեան եւ անոնց վրայ երկար մտա-
ծութեան : Ասիկա հազիւ մէկ երկու ժամէ աւե-
լի կը տեւէր , եւ անոր կը յաջորդէր երբորդ ե-
րեւոյթը , հակադրութիւն մը , որուն մէջ կը
թուէր թէ տրամաբանութիւնը եւ յիշողութիւնը
ի քուն կը մտնէին , մինչ միտքը կը վերստանար
իր բնական թափը եւ զօրութիւնը : Իր հակա-
դրութեան եղանակին մէջ կարի յաճախ կը պա-
տահէր որ կ'այցելէր տունները այնպիսի հին բա-
րեկամներու , որոնք կարող էին հասկնալ եւ յար-
գել հակադրութեան այդ եղանակը : Եւ այս էր
պատճառը որ դուն ուրեք անիկա այսպիսի շրջա-
նակներու մէջ խօսակցութեան փայլուն կեդրոնը
կ'ըլլար , կային շատ քաջատուութիւններ — եւ նշա-
նաւոր — երբ անիկա խնդրի մը պատճառաւ
զրգուելով կը տեղատր երկու երեք յապուշ կը թած
ունկնդիրներու վրայ պերճախօսութեան հեղեղ մը
եւ կամ փաստերու որոտում մը , որ կը թուի

Թէ գրեթէ կը գերազանցէին իր հրապարակախօսութիւնները: Երբեմն, այսօրինակ յորդումէ մը ետքը յանկարծ կը զարտուղէր եւ կ'ըսէր զգածեալ ցասումով. «Ահա ձեզի լաւ քարոզ մը, պատրաստ ձեզի խօսուելու, բայց այլ եւս պիտի չքարոզուի նորէն» (Եւ իրօք չեկաւ ա'լ երբեք, վառօդը այրած սպառած էր): Միւս կողմանէ, գիտեմ թէ անիկա տունս մտած է առանց խօսք մը խօսելու, անցած է դէպ ի գրքատուն, եւ հոն նստած է առանձին, եւ կէս ժամ յետոյ մեկնած է այնպէս լռութեամբ ինչպէս եկած էր: Սակայն հասարակօրէն այդպէս յոգնած չէր ըլլար: Պատրաստ էր խօսիլ թեթեւ, զուարթ կերպով ընտանեկան խնդիրներու վրայ եւ ի վեր քան զամենայն մանուկներու եւ անոնց խաղերուն վրայ, որոնց կը սիրէր մասնակցիլ, անոնց թոյլ տալով ելլել իր ծուռկերուն վրայ եւ կամ հեծնել իր կռնակը: Եթէ օտարականներ ներկայ գտնուէին, որոնց առջեւ թերեւս կը սպասուէր թէ պիտի փայլէր, ներում կը խնդրէր եւ շուտով կը մեկնէր: Եւ սակայն, եթէ ոչ ոք խանգարէր խաղը կամ զօսանքը, յայտնի չէր թէ ո՛րչափ պիտի տեւէր անիկա: Կը յիշեմ թէ երբ իրիկուն մը Մր. Պիլըր պատմութիւններ կ'ընէր մանուկներու եւ չափահասներու միանգամայն, ամէնէն փոքր ունկնդրին պատկերու ժամը եկաւ: Փոքրիկը դժկամակութեամբ սանդուղն ի վեր ելլելու միջոցին դարձաւ եւ դէպ ի հիւրանոցը սապէս պոռաց, «Ոհ, Մր. Պիլըր, կը խնդրեմ ա'լ բան մը մի ըսեր իմ երթալէս ետքը»: «Ոչ, բառ մը անգամ» պատասխանեց Մր. Պիլըր, եւ անմիջապէս ելաւ եւ (իր սովորութեան պէս զլնտրիկը փնտռելէն ետքը) ամէնուս «Դիչեր. բարի» ըսաւ եւ մեկնեցաւ, զուրը ամուր մը գոցելով, որպէս զի իր փոքրիկ բարեկամը գիտնար թէ ինք խօսքին տէրը եղած էր:

Բաւական հետաքրքրական է թէ Մր. Պիլըր, որ այնքան համարձակ էր հրապարակախօսութեան մէջ եւ կամ ժողովականներու ներկայութեանը, առանձնութեան մէջ ամչկոտ եւ համարձակութենէ զուրկ էր: Անձնական զօրաւոր զգացումի վայրկեաններու մէջ լռութիւն կը պահէր: Անգամ մը (երբ տարիքը վաթսուոն անցած էր) ըսաւ թէ երբեք առանց չփոթութեան չէր մտներ սրահ մը, ուր կ'ականկալէր թէ օտարականներ պիտի գտնուէին: «Բայց,» աւելցուց, «բեմին վրայ ուրիշ մարդ եմ: Հո՞ն չեմ վախնար ոչ ոնէ բանէ եւ ոչ ոնէ մարդէ: Խօսելու համարձակութիւն մը կ'ունենամ: Եթէ աղմուկ կամ հրդեհ պատահի, չէ՛ք թէ ժողովրդին բազմութիւնը կրնամ հնազան-

դեցնել եւ այնպէս ընել որ հանդարտ նստին եւ կամ դուրս երթան անվրդով»: Շիտակ էր ըսածը. ես անոր այդպէս ընելը տեսած եմ:

Անոր գրութիւնները այնպէս ազդու, սահուն եւ ճոխ էին ինչպէս բանախօսութիւնները: Տարիներով սովորած ըլլալով տալարիչին համար աճապարանքով «օրինակներ» նետել, եւ կամ գրել եւ կամ առանց գրելու թողուլ, ինչպէս փչէր իր խելքը, իր քարոզներէն հատուածներ, յայտնապէս կը նկատէր գրիչը իբրեւ պարզ փոխանակ մը իր լեզուին: Եւ մերթ կը գրէր նամակներ երբեմն առանց թուականի, երբեմն առանց ստորագրութեան, երբեմն առանց հասցէի, երբեմն մոռնալով զանոնք աւարտել կամ թղթատարին յանձնել, եւ միշտ, կարծեմ, առանց պահելու անոնցմէ օրինակներ: Յարդ անտիպ մնացած հետեւեալ նամակը կրնայ ծառայել իբրեւ լուսաբանութիւն: Անիկա գտնուեցաւ Մր. Պիլըրի մահէն ետքը անոր թուղթերուն մէջէն: Ոչ ոք գիտէ թէ այդ նամակը որո՞ւ ուղղուած է, եւ կամ թէ արդեօք երբեք յղուած է իր հասցէին:

Պրուքլին, Մայիս 8, 1867.

Սիրելի Տէր. Չեմ կարծեր թէ Գիտութիւնը ի վերջոյ առանց իր Գողգոթային պիտի ըլլայ: Բայց արդի գիտութիւնը Միլի, Սփէնսըրի, Հրքսլիի, Թինսթրիի եւ, կրնամ աւելցնել նաեւ, Չարլս Տարուինի, ձեռաց մէջ այնքան միայն յառաջ դացած է, որ կորուսած է խաչը, բայց ոչ այնչափ որ զանիկա նորէն գտնէ: Ես բոլորովին վստահ եմ թէ Նոր Կապարանի ճշմարտութիւնները կատարելապէս նոյն են Բնութեան ճշմարտութեան հետ: Երկուքն ալ Աստուածային են: Անոնք երբեք իրարու չեն բախիր ոնէէ այնպիսի իմաստով որ իրարու չլսասեն: Մենք փոխանցման վիճակի մը մէջ կը գտնուինք: Այսպիսի շրջաններ ենթակայ են ամայի եւ տնապատ ըլլալու կրօնական զգացումներու կողմէ: Ես նախանձաւոր եմ պահպանելու մարդոց կրօնական զգացումը եւ խանդը սոյն փոփոխութիւններու միջոցին, եւ մօտալուտ վերակազմութիւնը փիլիսոփայութեան:

Ձերդ ճշմարտապէս,
ՀԵՆՐԻ ՈՒԷՐՏ ԳԻԶԵՐ

Եթէ այս նամակը երբեք չըրկուեցաւ, թերեւս պատճառն այն է որ Մր. Պիլըր բոլորովին գոհ չեղաւ անոր ոճէն: Բայց իր վրայ ունեցած ծանօթութենէս միտեալ եմ խորհիլ թէ զանիկա թղթատարին յանձնելու ղրաւաւորութիւն ունէր, բայց մոռցաւ պարզապէս: Ինչեւիցէ, անիկա էապէս

անոր ինծի ուղղած անձնական խրատն է, զոր հոս կը կրկնեմ հրապարակաւ, կարծեմ առաջին անգամ (թէպէտ կրկնած եմ զայն խօսակցութեան մէջ ցարդ)։

«Երբ ես երթամ, չմոռցուի թէ իմ նպատակաւ էր մարդոց հոգիները Յիսուս Քրիստոսի բերել, թէ ես նոր լեզուով հին վարդապետութիւններուն ընդդիմացայ այս նպատակաւ — զանոնք ընդունելի ընելու համար ապրող մարդոց — եւ ոչ թէ կործանելու կամ նորութիւններ մտցնելու փափաքէ մղուած։ Իմ գործս միշտ եղած է եւ միշտ պիտի ըլլայ, ոչ թէ աստուածաբանութիւն յորինել, այլ մարդիկ փրկել, զանոնք Քրիստոսի բերելով»։

Այս էր անոր սովորական գիտակցութիւնը եւ կացութիւնը։ Անիկա բարեհամբոյր անդամ մըն էր ամէն տեսակ ընկերութիւններու։ Բայց երբեք չչխոնարհեցաւ, զիջում չըրաւ բարոյապէս ոեւէ ընկերութեան համար։ Եւ ամէնը որ կը տեսակցէին անոր հետ, թէպէտ ոչ պաշտօնապէս, կը զգային թէ անոր սրտագին ընկերակցութեան ետեւը եւ վերելք կար միշտ ներկայ նուիրական պաշտօն մը եւ նպատակ մը։ Գէթ այս է իմ անձնական փորձառութիւնս։ Ես Մր. Պիլըրը շատ մօտէն կը ճանչնայի, եւ անոր ընտանիքէն չուրս ոեւէ ուրիշ բարեկամէ աւելի, եւ կը վկայեմ թէ այս սերտ ընտանութեամբս հանդերձ երբեք չէր աւրուեր այն սիրալիր մեծարանքը զոր կը տածէի հանդէպ անոր։

ԱՅԼԵԻԱՅԼՔ

ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ
(Յ. Գ. Գ.)

Արեւ. Մանուկ (թիւ 13-15)։ Արտաշէս Յարութիւնեան տղայոց կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը ապահովելու համար կը յանձնարարէ նախ՝ դպրոցներու վարչութիւններուն մէջ բարեկարգութիւն ներմուծել, եւ երկրորդ՝ կարող ուսուցիչներ հասցնելու համար յատուկ միջոցներ գործածել, — «Ուրուական» կ'ըսէ թէ Սկեպտականութիւնը շատ երկիւղալի կամ ծաղրելի վիճակ մը չէ, եւ կը խոստանայ Սկեպտականի մը յուշատետրէն ինչ ինչ հատուածներ հրատարակել։ Երկու տեսակ Սկեպտականութիւն կայ, մէկը պատշաճ եւ օգտակար, իսկ միւսը անպատշաճ եւ վնասակար։ Եթէ մարդ ուզէ ուրիշներէ սորված ճշմարտութիւնները իւրացնել, եւ կամ աշխատի ճշմարտութիւնները իր մօքով հասկնալ եւ սահմանել, առաջուան գիտցածներուն նկատմամբ տա-

րակուսելով եւ կամ հարցումներ ընելով կը սկսի։ Այս տեսակ տարակոյսը բնական եւ օգտակար է։ Բայց երբեմն ալ մարդիկ, որովհետեւ այսինչ ճշմարտութիւններուն հաւատալը իրենց գործին չգար, կը տարակուսին անոնց ողջմտութեան վրայ։ Ասիկա վնասակար Սկեպտականութիւն է։ Առաջինին մէջ տարակոյսը միջոց է միայն, եւ հաւատքի պատրաստութիւն։ Երկրորդին մէջ տարակոյսը վախճան է, եւ միտքը անոր կը յանգի։ Տեսնենք «Ուրուական» ասոնց որմէն պիտի ըլլայ։

Բէ-բալէ (թիւ 13-15)։ Ս. Զիլինկիրեան երազի վրայ գրած է, բայց յայտնած գաղափարները շատ համաձայն չեն երեւնար յիշեալ խնդրին նկատմամբ վերջին տարիներու մէջ Հոգեբանութեան ըրած գիւտերուն։ Յիշեալ յօդուածին մէջ այնպիսի նախադասութիւններու կը հանդիպինք, որոնք ուղիղ չեն կրնար համարուելի կ'ըսէ. «Բունի մէջ մարմինն ըլլոր անգամները եւ միտքը ամբողջովին անգործ վիճակի մէջ կը գտնուին»։ Բայց մտային անձնութիւնը գործութիւնով մը ինչ ինչ գաղափարներ կ'արթննան յանկարծ։ «Երազը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ արդիւնք անկողին մտնելէ առաջ ոեւէ պատճառով մտային անկանոնութեան մը»։ Բունի ժամանակ մարմինն համարեալ թէ ներքին գործառններուն ամէնն ալ իրենց պաշտօնները կը շարունակեն քիչ շատ։ Եւ նոյն իսկ ուղեղը աստիճան մը զբաղեալ կ'ըլլայ։ Միայն թէ արեան շրջաբերութիւնը ուղեղին մակերեսին վրայ աւելի քիչ կ'ըլլայ քան երբ արթուն կ'ըլլանք։ Եւ այս պատճառաւ գիտակցութիւնը կը տկարանայ։ Իսկ եւրազը քունի միջոցին մօքին գործելն է, եւ թէպէտ մեր արթնութեան ժամանակուանին յոյժ շատ կը նմանի, սակայն ինչ ինչ հանգամանքներով աստիճան մը անկարգ եւ անկանոն կ'ըլլայ — վոյափիւքի, այսինքն տիեզերական լեզուի, վրայ Անաթոլիա Գոլէճի ուսուցիչներէն Մր. Ռոյսընի ըրած մէկ բանախօսութիւնը թարգմանուած է։ — Մ. Վարժապետեան, «Միադաւանութեան եւ անոնց հետ հաղորդութեան խնդրին շուրջ» ժամանակէ մը ի վեր Աւետիքեանի մէջ թերու գէտ կարծիքներ կը փոխանակուին, եւ, ըսելով, կը յանձնարարէ այսօրինակ խնդիրներ չյուզել, վարժապետեան էֆ. սխալ հասկացած է խնդրին մէկ կողմը։ Աւետիքեան ոչ մէկ ժամանակ Միադաւանութիւն պաշտպանած կամ զայն ներքողելու ձեւով գաղափար յայտնած է։ — Պ. Ն. Զարեհ Թորոսեանի «Դպրոցի Գիրքը» խորագիրը կրող գրքոյկներուն համար կ'ըսէ թէ տղայոց համար ընտիր դասագիրքներ են։ Բայց մեր ուրիշ առթիւ

այս մասին ըսածը նորէն կրկնել եւ չեշտել կ'ուզենք, թէ Բաղերուն վանկերը զատ զատ գրելը մանուկներու լեզու սորվեցնելու հին մեթոտ է, եւ մանկավարժական տեսակէտով չկրնար յանձնարարուիլ այլ եւս : Մանուկներ ոչ թէ վերլուծելով, այլ՝ բաղադրելով կը սորվին : Այս պատճառաւ այդ գրքոյկները շատ թերի գտած ենք : Դալով պատկերներուն, ուրեք ուրեք բաւական զուրկ են անոնք համեմատութենէ : Օրինակի համար՝ միեւնոյն երեւին վրայ արջը շունէն փոքր, էջը գայլին կէսին չափ, ելակը կապիկին չորսպատիկ մեծութեամբ դրուած են :

Ծաղիկ (թիւ 13-15) . Մ. Շամտանճեան կը խօսի Հայ. Եկեղեցւոյ քահանաներուն դիրքին կարեւորութեան վրայ, եւ յոյժ պատշաճօրէն կը յանձնարարէ անոնց «աշխատիլ եկեղեցւոյ պայծառութեան, թաղին զպրօքը բարեկարգել եւ աղքատները խնամել» — Զարուհի Գալէմքեարեան գաղափար կը յայտնէ թէ Հայ կիներ փոխանակ ֆէմինիզմի խնդրով զբաղելու, աւելի ազէկ կ'ըլլայ եթէ մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայեն իրենց ամուսնական եւ մեր առանին եւ ընտանեկան պաշտօններուն :

Մահի (թիւ 13-15) . Զիֆթէ-Սարաֆ «Մտքի կաթիլներ» յօդուածին մէջ ըսելով թէ անբարոյական եւ լպիրշ գրութիւններ կրնան բարուք արդիւնք յառաջ բերել, ինչպէս Սթրիքնինը կամ Արսէնիքը՝ հիւանդներու, ըստ մեզ կը սխալի : — Տ. Մուշեղ Վրդ. իրաւամբ կը քննադատէ մեր երիտասարդներուն միտումը լրագիրներու յօդուածներ գրելու այնպիսի խնդիրներու վրայ զօրոնք լաւ չեն ուսումնասիրած : Ինչպէս յիշուած է, խակ եւ անօգուտ յօդուածներով ողողուած են մեր թերթերը աչքի զարնող աստիճան :

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Առաջները, առակները եւ զրոյցները ժողովուրդը, մանաւանդ անոր անգիր կամ անուս ստուար մասը, հրահանգելու մէջ պատուական դեր մ'ունին : Հրահանգութեան այս մեթոտը կը գործածուի ամենէն ուսեալ, քաղաքակրթ ազգերէն, ինչպէս եւ ամենէն տգէտ, անուս ցեղերէն : Իր ընդհանրականութիւնը կը հաստատէ թէ այս մեթոտը յանկուցիչ, պարզ ու դիւրըմբռնելի, հիմնուած է մարդկային ընդհանուր բնութեան վրայ : Առաջները, առակները եւ զրոյցները կը գործածուին նաեւ մանկութիւնը դաստիարակելու մէջ : Մանկավարժական սկզբունքներու համաձայն պատրաստուած ընթերցարաններ շատ բան կը պարու-

նակեն անոնցմէ, եւ դարձեալ՝ մանուկը դպրոցական յարկին տակ իր պատմութեան դասընթացքը կ'սկսի զրոյցներով, Վերջապէս հրահանգութեան այս մեթոտը իր նուիրագործումը ստացաւ մեծ Վարդապետէն որ «ոչինչ ուսուցանէր առանց առակի» :

Առած, առակ եւ զրոյց գրական միեւնոյն սեռին կը վերաբերին, ըստ որում իւրաքանչիւրը, ամփոփ կամ ընդլայնեալ, պատկերաւից ձեւի մը տակ բացատրուած, նպատակ ունի հրահանգել, կրթել մարդիկը : Եւ արդէն առաջներ՝ առակներու եւ զրոյցներու վերացումներ են եւ կամ արդի սովորական բացատրութեամբ անոնց քաջայակատէն են :

Ժողովուրդի մը առաջներուն, առակներուն եւ զրոյցներուն ուսումնասիրութիւնը կրկնապէս չահեկան է, որովհետեւ ի վեր կը հանէ անոր (ժողովուրդին) իմաստութիւնը :

Մեր ժողովուրդը իբրեւ արեւելցի շատ սիրած է առակներ եւ զրոյցներ : Գրիգոր Մագիստրոսի վկայութեամբ ԺԱ. դարուն առակները զպրօցական հրահանգութեան մասը կը կազմէին : Յետոյ բանախօսը (*) ներկայացուց զլիաւոր առակախօսները եւ զընցապատումները եւ անոնց հաւաքածոները, զոր օրինակ խօսեցաւ Բարդուէյէն, Ունիւնիւնիւն, Մխիթար Գոշի, Վարդան Այգեկցիին, Աղո-Եսաֆէին, Ունիւնիւնիւն, Գ. Տէր Աղեքսանդրեանի, Տ. Նաւասարդեանի, Մ. Արեղեանի, Գ. Եպ. Սրուանճատեանցի, Վահան Վրդ.ի, եւն. վրայ : Ապա սկսաւ ժողովրդային զրոյցներ պատմել :

Բարդուէյէն եւ Եւնիւն Բարդուէյէն կոչուած երկու զրոյցներուն առթիւ բանախօսը դիտել տուաւ որ մեր ժողովուրդին մէջ բախտի դաւանանքը մեղկացուցիչ չէ : Ճիշտը խելքով, խելքը բախտով կրնան մարդը մարդ ընել :

Բարդուէյէն զրոյցին առթիւ ըսաւ թէ հաստատուած է որ գործ մը այն ատեն միայն գոհացուցիչ կերպով կրնայ կատարուիլ, եթէ այն յանձնուի անձի մը անոր անձնական պատասխանատուութեան տակ :

Գթութիւն, ողորմութիւն ջերմապէս յանձնարարուած է, ըսաւ, զրոյցներուն մէջ : Պատմեց այս առթիւ միայն երկու հատ, Ասորի-Բարդուէյէնի, եւ Երեւանի Բարդուէյէնի : Այս վերջին զրոյցը բաղդատեց Ռուս իմաստասէր-ընկերաբանին մէկ վէպին հետ կոչուած Եւնիւն Ունիւնիւնիւն եւ երկուքին զարմանալի նմանութեան

(*) Պարտիզակի ուսուցիչներէն Ծալեան Միւնաս էֆ. :

զանազան կէտերը ի վեր հանելով ըսաւ . Պատիւ մ'է այս գոր մեր օրերու աշխարհահռչակ ընկերաբանը կը մատուցանէ յանգէտս՝ մեր ժողովուրդին ստեղծագործող մտքին ։»

Պատմեց խառնու Ջալալը , Կնան շաբլը , Ըբնու Կնիլը զրոյցները : Սողոմոնէն , Հոմերոսէն , Վիրգիլիոսէն քաղուած կոչումներով հաստատեց թէ Հրէական , Յունական եւ Հռոմէական ըմբռնումները տարբեր չէին նկատմամբ Կնան շաբլի : Ժամանակի սղութեան պատճառով բանախօսը զանց ըրաւ պատմել այն զրոյցները որոնց մէջ կինը իբրեւ մայր , կին , քոյր եւ աղջիկ փառաբանուած է :

Ապա յիշեց 10-20 ժողովրդային առածներ , բացատրելով անոնց նշանակութիւնները : Այս անշատ զրոյցներէն զատ , ըսաւ բանախօսը , ժողովուրդը ունեցած է իր վէպը—Դաւիթ եւ Մհեր—այլազան դէպքերու գեղեցիկ հիւսուածքով մը , բայց մինչդեռ Յունական ժողովրդային վէպերը—Իփսիան եւ—Ուրտակ—եւ Հռոմէական վէպը—Ենէական—մշակուած են գեղեցկագիտօրէն , ոչ ոք արժանի ուշադրութիւնը դարձուցած է այս ժողովրդային վէպին , մշակելու զան գեղեցկագիտօրէն : Բանախօսը այս վէպը համառօտիւ պատմելէ վերջ իր խօսքը կնքեց սա բառերով :

«Ժողովրդային առածներուն , առակներուն եւ զրոյցներուն մէջ գանձ կայ , ժողովրդին իմաստութեան գանձը : Անոնք ժողովուրդին մանաւանդ անուս , անգիր մասին բարոյական հրահանգութեան ծառայած են եւ պիտի ծառայեն հիանալիօրէն : Լուրջ մարդու գործ չէ արհամարհել այսպիսի ժողովրդային զրոյցներ լոկ իբրեւ ուսման յատուկ գոհիկ , գեղջկային ժամանցի միջոց : Երբեմն կը խորհիմ թէ այն վայրերուն մէջ ուր ժողովուրդը հրահանգող քարոզներ դուռ ուրեք կը լսուին , այն վայրերուն մէջ ուր ժողովուրդը զուրկ է դպրոցներու միջոցով կրթութեան փրկարար միջոցներէն , որքան արգահատելի պիտի ըլլար ժողովուրդին վիճակը , եթէ զրկուած ըլլար նաեւ հրահանգութեան միւս միջոցէն , ըսել կ'ուզեմ առածներէն , առակներէն եւ զրոյցներէն , որոնք ամենադառն փորձերու մէջ տուած են ժողովուրդին գործնական խրատներ , կրթիչ սկզբունքներ , մէկ խօսքով՝ կրթութիւն մը , որով միայն կարելի է բացատրել ինչ ինչ ընտանեկան , ընկերական եւ հանրային երեւոյթներ , դիտուած իր կեանքին մէջ ։»

Քրիստ. Ե. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը ժամը 8½ին (Ը. Թ.) ի Բէսթ , Գուսպափու :

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հոգևոր պաշտօնականներու

(Շաբ. Զախորդ ինչի)

2. Մենք մարմաւոր եղած ենք և ոչ հոգևոր . Մեր կեանքի եղանակը ցած եւ աշխարհային եղած է : Աշխարհի հետ չափազանց եւ խիստ մօտէն յարաբերութիւն ընելով անոր ճամբաներուն մէջ մեծաւ մասամբ տարրալուծուած ենք . եւ ուստի մեր ճաշակները փոխուած են , մեր խիղճերը՝ աւրուած , ու մեր զգացումի այն զգայնիկ փափկութիւնը , որ նեղութենէ չքաշուիր բայց խոյս կու տայ մեղքի հետ փոքրիկ չփում մ'ուռնենալէ իսկ , մտած է եւ տեղի տուած փոքր ինչ անփութութեան , ինչ որ մեզ անկարելի կը թուէր ժամանակաւ : Թերեւս կրնանք մտաբերել ժամանակ մը , երբ մեր տեսութիւններն ու նպատակները ջանքի՝ ուղղուած էին այնպիսի կէտի մը որ աշխարհէն վեր էր : Երբ ասոնք մեր ներկային հետ բաղդատութեան կը դնենք , ահ , ցաւալի փոփոխութեան մը ենթարկուած կը գտնենք մեզ : Աշխարհի բարեկամութեանէն զատ ուրիշ պատճառներ ալ կան որոնք յառաջ բերած են մեր հոգեւորական անկումը . ճշմարտութեան կենսականէն աւելի վարդապետականին ուսումը գայն իր թարմութենէն ու զօրութենէն կապտած է : Պաշտօնական զբաղման ու գործերուն մէջ օրական եւ ժամական աշխատութիւնները ձեւականութիւն եւ պաղութիւն յառաջ բերած են : Մեր պաշտօնին ամենալուսեմ պարտականութիւնները շարունակաբար ի գործ դնելու , ինչպէս , հոգիներու բարեխառնութեան համար առանձնակի տեսակցութիւն , պաշտամունքի առաջնորդութիւն , Տէրոջը սեղանին մատակարարութիւն , ան ալ շատ անգամներ այնքան քիչ աղօթքով ու քիչ հաւատքով , մեզմէ կապտած են այն խորին ակնածանքը եւ վախը որոնք մեզ լեցուցած ըլլալու են միշտ : Որքան իրաւամբ կըրնանք ըսել , «Մենք մարմնաւոր ենք , մեղքի տակ ծախուած ։» Աշխարհը մեզի համար խաչը եղած չէ , ոչ ալ մենք՝ աշխարհին համար : Մարմինը իր անդամներով մէկտեղ , մեռած չէ : Այս ամէնը ինչ տխուր հետեւանքներ ունեցած են ոչ միայն մեր հոգիներուն խաղաղութեանը եւ մեր շնորհաց մէջ զարգացումին վրայ , այլ մեր պաշտօնական յաջողութեանը վրայ :

3. Անշուտ եղած ենք . Աշխատութենէ եւ դժուարութենէ խոյս տուած ենք , ոչ թէ միայն մեր կեանքերը մեղի թանկագին համարելով , այլ՝ մեր ժամանակաւոր հաճոյքն ու հանգիստը : Մեր անձերը հաճեցնելու ետեւէ եղած ենք եւ ոչ թէ մեր

դրացիները : Մէկգմէկու բեռները կրելով Բրիստոսի օրէնքը կատարած չենք : Աշխարհային եւ կեղծաւոր եղած ենք : Մեր անձերը, մեր կեանքերը, մեր ստացուածքը, մեր ժամանակը, մեր ոյժը եւ մեր կարողութիւնները Տէրոջը սեղանին վրայ իբր ճկնդանի պատարագ՝ Անոր մատուցած չենք : Կարծես անձնուիրութեան սկզբունքը բոլորովին անտես ըրած ենք, սկզբունք մը՝ դոր որդեգրելու պարտական ենք ոչ թէ միայն որովհետեւ Բրիստոնեաներ ենք, այլ որովհետեւ Տէրոջը գործին պաշտօնեաներ ենք : Զոհողութեան վրայ շատ քիչ գաղափար ունեցած ենք : Թերեւս մինչեւ այն կէտը, ուր հոգեւոր զոհողութիւն կը պահանջուի, յառաջացած ենք, բայց հոն կանգ առած ենք, նկատելով որ այլ եւս պէտք չէ, եւ թերեւս տգիտութիւն ու անմարտութիւն համարելով աւելի առաջ երթալը : Բայց պէտք չէ՝ որ իւրաքանչիւր Բրիստոնէի, եւ մասնաւորաբար իւրաքանչիւր պաշտօնէի, կեանքը ըլլայ անձնուիրութեան, զոհողութեան կեանք մը, նման Անոր որ ձեր անձին հաճոյ չեղաւ : »

4. Ծոյլ ելած ենք : Մեր աշխատութիւնը խնայած ենք, եւ Բրիստոսի հաւատարիմ ծառայի մը պէս դժուարութիւններու համբերած չենք : Ժամանակին կտորուանքը ժողովուրդեւեւեւ եղած չենք որպէս զի վայրկեան մը իսկ ձուլութեամբ կամ անօգուտ կերպով չանցնի : Ծուլութիւնով, ընկերական ժողովներով, հաճոյքով եւ անօգուտ ընթերցմունքով թանկադին ժամեր եւ օրեր վատնուած են, որոնք կրնային բեմին ու հոգեւոր ժողովներու օգտին համար գործածուիլ : Մեղկութիւնը, զեղխութիւնը եւ հաճոյստիութիւնը որդի պէս կրծած են մեր պաշտօնէութեան հիմը, արգելելով օրհնութիւնը եւ կասեցնելով հոգեւոր յաջողութիւնը : Մեզի համար չկրնար ըսուիլ ձիւ անուանս համար աշխատեցար եւ չթուլցար : Աւաղ, թուլցած ենք մենք եւ գոնէ բարեգործութեան մէջ ձանձրացած ենք : Մեր պաշտօնը խղճմտութեամբ կատարած չենք, առաքինաբար վարուած չենք եկեղեցիին հետ, որուն ուխտեր ըրած ենք ձեռնադրութեան ատեն : Կը խոստովանինք թէ Աստուծոյ ծառաներն ենք, բայց Անոր հետ խաբեղալութեամբ վարուած ենք, խիստ քիչ ցոյց տուած ենք այն անխնայ, անձնուէր սէրէն որով մեզի յանձնուած հօտը հովուելու ենք : մենք մեզ անուցած ենք եւ ոչ մեր հօտը :

5. Պաշտել ենք : Մինչեւ իսկ մեր փութաշանութեան ատեն, ահ, ո՞րքան քիչ տաքութիւն ու եռանդ : Հոգին իր ամբողջութեամբը պարտա-

կանութեան մէջ դրուած չէ, անոր համար է որ միօրինակութեան եւ ձեւականութեան արգելիչ երեւոյթը ի տես կու գայ յաճախ : Մարդավայել անկեղծութեամբ չենք խօսիր ու չենք գործեր : Մեր խօսքերը անգոր են, մինչեւ իսկ եթէ ըլլան որոշ ու ճշմարիտ : Մեր բառերուն ծանրակշիռ եղած ատենն իսկ նայուածքն անփոյթ է, եւ մեր եղանակները կը մատնեն մեր բառերուն ու նայուածքին մէջ դառնուած անզգայութիւնը : Խոր, մահուան չափ զօրաւոր սէրը կը պակսի մեր մէջ, այն սէրը՝ որ գաղտնի տեղերու մէջ լացուց երեւիան, եւ Պողոսին լալով խօսիլ տուաւ Բրիստոսի խաչին թշնամիներուն մասին : Բարոզի եւ այցելութեան, խրատի եւ յանդիմանութեան մէջ, ո՞հ, ինչպիսի ձեւականութիւն, ինչպիսի պաղտութիւն, եւ ո՞րքան քիչ փափկութիւն ու կարեկցութիւն : «Օհ», ըսած է Րուանտ Հիլ, ձիգիւ թէ համակ սիրտ, համակ հոգի ըլլալի կորստեղ հոգիներու բազմութեան պատմելու համար Բրիստոսի փառաւոր Աւետարանը : »

6. Վախեալ ելած ենք : Վախը յաճախ մեզ մղած է ճշմարտութիւնները յղկելու կամ անոնց ընդհանրական երեւոյթ մը տալու, քանզի եթէ անոնք իրենց եղածին պէս ներկայացուին մեր վրայ ատելութիւն եւ բարկութիւն պիտի բերեն : Այսպէսով շատ անգամներ անյաջող դառնուած ենք Աստուծոյ խորհուրդը իր ամբողջութեամբ մեր ժողովուրդին ներկայացնելուն մէջ : Սաստեղէն, յանդիմանելէն ու խրատելէն խոյս տուած ենք, եւ ուստի Մովսիսական օրէնքին կարողութիւնը տկար եղած է ու ձրի Աւետարանին քարոզութիւնն անստոյգ ու երկչոտ : Մեր վրայ կը պակսին Լուսերը, Կալվինը, Նոքսը եւ բարեկարգութեան հերոսները յատկանշող հոգեկան այն կորովն ու ազնուութիւնը : Լուսերի համար ըսուած է թէ անոր ճամէն մէկ բառը չանթ մ'էր : »

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԵ

Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի երկար ժամանակէ ի վեր յԱմերիկա գտնուող նախկին ընթացաւարտը կը մտածէին թէ ինչպէս կրնան, իբր ճիւղ ընթացաւարտից Միութեան, օժանդակ մարմին մը կազմել, կէտ նպատակի ունենալով դպրոցին նպաստել ամէն կերպով, ի մէջ այլոց, Ըն-

Թացաւարտից Սրահի մը շինութեամբ, որուն գաղափարը յղացուած է բաւական ժամանակ առաջ: Ընկերներու ցիրուցան վիճակը միշտ մեծ խոչընդոտ մ'էր եղած այսպիսի ձեռնարկի մը, չըսեմ անհոգութիւնը: Կարծես այս ամէնուն առջեւն առնուեցաւ վեր: Տր. Բոպըրթ Ձէյմպըրսի գալըստեամբ, Իր գալուստը քաջալերական մ'էր ամէնուն եւ ներշնչուած իր տեղեկութիւններէն ժողով մը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 13ին, ուր ներկայ էին ութը ընթացաւարտներ եւ ինը նախկին ուսանողներ: Այս թիւը կարելի էր յիստենի բարձրացնել, բայց կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ պէտք էր շատ գործ ընել եւ կարելի չէր ամէնուն ալ լուր տալ:

Տր. Ձէյմպըրսի թելադրութեամբ ընտրութիւն եղաւ եւ հետեւեալ պաշտօնեաներն ընտրուեցան, Տր. Ռ. Ա. Կոստանդեան Ատենապետ, Նիւ Եորք, Տիար Յովսէփ Հ. Գեորգեան Գանձապետ, Ֆիլադելֆիա եւ յօդուածագիրն քարտուղար: Հինգ հոգիէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ պաշտօն ունենալով կանոնագիր մը պատրաստել եւ ներկայացնել յաջորդ ժողովի մը: Իսկ Ապրիլ 13ին ուրբաթ երեկոյ ընդհանուր ժողով մը տեղի ունեցաւ, ուր ներկայ էր երկսեռ բազմութիւն մը: Տր. Ձէյմպըրս իր քաղցր լեզուով համառօտ կերպով պատկերացուց ներկայից առջեւ թէ ինչ են դպրոցին անմիջական պէտքերն եւ թէ իրենց ձեռնադրութիւնն ո՞րչափ կը գնահատուի: Ապա Տիար Մ. Խ. Մինասեան Լոյսի խմբագիրն եւ նախկին ընթացաւարտներէն մին, որ մասնաւորապէս հրաւիրուած էր այս առթիւ գալու եւ քանի մը խօսք խօսելու, իր պերճախօս լեզուով, ցոյց տուաւ թէ ինչպէս դպրոց եւ քաղաքակրթութիւն զուգընթաց են:

Ժողովը փակուելէն առաջ հանգանակութիւնն որ սկսուած էր, շարունակուեցաւ, եւ քանի մը վայրկեանի մէջ 600 տուարի բարձրացաւ: Աշակերտք պիտի ջանան այս գումարը կրկնապատկել եւ եռապատկել, եթէ կարելի է, մինչեւ Տր. Ձէյմպըրսի վերադարձն ի Նիւ Եորք, գրեթէ աշնան մօտ, եւ յանձնել իրեն:

Ի դիմաց կրթական այս նորակազմ Միութեան շնորհակալութիւն կը յայտնեմ այն ամէնուն, որք իրենց առատ նուէրներով օգնեցին այսպիսի նպատակի մը իրականացման: Նաեւ կը խնդրեմ այն ամէն նախկին ընթացաւարտներէ եւ ուսանողներէ, ո՛րք որ են, չմոռնալ իրենց բարոյական եւ իմացական ստնտունը— Պարտիզակի Բարձրագոյն Վարժարանը:

Ռ. Ե. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Բարբոսապար

505 W 138th St.
New York, N. Y.

ԱՆԿԻՆՆԵՐ

Կ'ուզեմ համառօտիւ ծանօթացնել Աւետիքի ընթերցողաց Բալուի Գրիստոնեայ «Անկիւններէ» մէկ քանին:

Նոյնի. Բալուէ կէս ժամ հեռաւորութեամբ լեռան մը ստորոտը շինուած է: Ունի շատ մը հովասուն վայրեր, որոնք զարդարուած են պողատու ծառերով: Կան բազում պաղորակ աղբիւրներ: Ժողովուրդն յոյժ գործունեայ է, եւ մեծ մասը որմնադիր են: Կայ մանչերու փոքր դպրոց մը: Ժողովուրդն աղքատ է: Գիւղէն 10 րոպէ հեռի կը գտնուի Ս. Պողոս կոչուած ուխտատեղին: Տարուան մէջ առնուազն 850-1,000 ուխտաւորներ կ'երթան, որոնց նպատակն (առանց բացառութեան) լոկ ուրախութիւն վայելել է:

Ներքի. Բալուէ 1 ժամ հեռաւորութեամբ կը գտնուի լեռան մը կուրծքին վրայ: Շրջակայքը կան ահագին քարեր, որոնք բլուրներ կը կազմեն: Կան նաեւ ընդարձակ արօտաւայրեր, ուր կ'արածեն շատ մը կաթնատու կենդանիներ: Ժողովուրդին ճը երկրագործ եւ փնացեալը հովիւ, մշակ եւ կապոյտ ներկարար են: Ամառնային կիզիչ օրերուն շատ մը այցելուներ կ'երթան հոս օդափոխութեան համար: Ասոնց կիները շատ աշխոյժ են: Օրն ի բուն քարերուն մէջէն գլխացող ջուրերուն հետ խաղալ կը փորձեն մաշած լաթի կտորներով: Թակերու ելեւէջը ականջներ կ'զբաղեցնէ: Մօտակայ հովիտէն մանուկ հովիւներու սրնգին ձայնը կը լսուի:

Գիւղէն 20 րոպէ հեռու կայ Ամարաթ կոչուած ամարանոցը, որուն օդն ու ջուրը մարդուս նոր կեանք կը շնորհեն: Մանաւանդ նշանաւոր են հսկայ սօսիներն, Հոս կը բնակին տեղւոյս նշանաւոր գերդաստանէն Մանտեի Պետրօս եւ Մկրտիչ էֆ. ք խօշմաթիւանց:

Խոշալ. Բալուէ 2 ժամ հեռաւորութեամբ լեռան մը կողին վրայ կը կենայ: Ունի շատ հաճոյալի պարտէզներ, որոնցմէ մեծ քանակութեամբ բանջարեղէն կ'արտադրուի: Կան առատ ջուրի աղբիւրներ, մանաւանդ Ակ կոչուած վայրն, ուրկէ խիստ պաղ ջուր կը հոսի հսկայ ապառաժներու ներքեւէն: Ժողովուրդն առ հասարակ հողագործութեամբ կ'զբաղի: Ունի եկեղեցի մը եւ մի քանանայ: Դպրոց չունին: Պատճառը սա է. 1899ին Գերմանացի Մր. Եագուպ Ի-Բալու երկսեռ դպրոց մը բացաւ: Գիւղերուն ալ օգնել ուզելով Հայ ուսուցիչներ զրկեց, նոյնպէս ալ հօս: Գրեթէ տարի մը Հայ գիւղացի մանուկներու խոպան մտքերը մշակեց: Սակայն երբ Մր. Եա-

գույզ դպրոցը գոցեց, այս փոքր հաստատութիւնն ալ քայքայեցաւ, եւ մինչեւ հիմա նոյն վիճակին մէջ կը մնայ, թէեւ մերթ ընդ մերթ նորեկ ուսուցիչներու այցելութեան կ'արժանանայ:

Հապառ. Բալուէ 3 ժամ հեռաւորութեամբ երկու վիթխարի լեռանց միջեւ կառուցուած է: Գիւղը չըջապատող պարտէզներն, բուրաստաններն եւ այգիներն մեծ հրապոյր ունին դիտողին: Ամառնային էն տօթագին օրերուն չորս կողմերէն զով դեփիւռներ կը փչեն գիւղին վրայ: Ժողովուրդն յոյժ շատ գործունեայ, աշխատասէր եւ ճարպիկ է: Կը գտնուին խիստ վարպետ հիւսնէր: Ունին երկու եկեղեցի, որոնց մին փլած է: Կայ բաւական ծաղկեալ դպրոց մը մանչերու: Ժողովուրդը Բողոքականութեան շատ հակառակ ըլլալով հին առեւտրական միսիոնարներ հալածելով հարուածի մատնած են: Մինչեւ հիմա իր կրթական բարձր դիրքը կը պահէ: Ունի շատ նշանաւոր ուսուցիչներ, որոնք չըջակայ գաւառները կը պաշտօնավարեն:

Գիւղէն 20-30 րոպէ հեռի կայ Ս. Աստուածածնի վանքը որ նոր կառուցուած է, Մաղկազարդի, Վարդավառի եւ Ս. Աստուածածնի օրերը գիւղի եւ քաղաքի մարդոց հոծ բազմութիւն մը կ'ըլլայ, որոնցմէ շատեր ամիսի մը չափ կը կենան վանքին շինջ միջնորդարին ներքեւ:

Նշանաւոր է նաեւ Աւագ Ակն, ուրկէ երեք մեթր խորութեամբ ջուր մը կը բղխի զով, բայց աղի:

Այս չորս գիւղերն ալ դեռ Բողոքականութիւնը մուտ գտած չէ:

Բալուէ

ԱՐՄԵՆԱԿ Ս. ԻԱՆՏԻԿ

ԱՋԱՊԱՂԻԷ

Ազապաղի Հէրէկէ 4 ժամ դէպ հիւսիս-արեւելք գիւղ մ'է հաճելի անտառներով եւ թուփերով չըջապատուած: Կը բաղկանայ իր 50 տունէ, որոնց 25 տունը Ժող. Բողոք. 8 տունը Աշակերտական, իսկ մնացեալը Լուս. են:

Լուսաւորչականք ոչ քահանայ եւ ոչ վարժապետ ունին: Աշակերտականք տեղացի քարոզիչ մը ունին, որ դեռ ուսանելու եւ զարգանալու պէտքը զգալով, քանի մը դասեր կ'առնէ Ժողովականներու քարոզչէն: Վարժապետ չունին: Տեղւոյս Ժողովուրդը աղքատ է: Այս աղքատութեան մեծ պատճառներէն մին է տեղւոյս հողին բերրի չըլլալը: Գալով Ժողովականաց, ունին պաշտօնեայ մը որ այս տողերը գրողն է եւ կ'ըզաղի թէ՛ քարոզչութեամբ եւ թէ՛ վարժապետութեամբ:

Այս, համակրութիւն եւ կարեկցութիւն կը յայտնէ ամէնուն եւ կ'աշխատի հաւատարմութեամբ իր պարտքերը կատարել, որով չահած է տեղացիներուն տէրը: Տեղւոյս Ժող. Ժողովարանը եւ դպրոցը հասարակաց ըլլալով ամէնքը կու գան եւ կը շրջեն իրենց տղաքը, ճամարութիւն, ուսում եւ կրթութիւն ուսանելու: Պաշտօնեային տարեթոշակին մեծ մասը Մարզուանի առաքելական պատուարժան անդամք կը վճարեն, երկու ոսկի՝ Հէրէկի յարգոյ Աւետ. եղբարք եւ մնացեալը տեղացիք:

Ա. Ի. Ն. Ս. Ե. Բ. Ե. Բ.

ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՆԵՐԻ ՏԱՐԱԾՈՒՄ

Շատ փափաքելի է որ Աւետ. եկեղեցիները աւելի պատասխանատուութիւն զգան Աստուածաշունչ գիրքը տարածելու գործին համար: Այս է անտարակոյս ոչ միայն հովիւներու եւ ուսուցիչներու, այլ եւ եկեղեցիներու հոգաբարձու մարմիններուն եւ եկեղեցւոյ անհատ անդամներուն, համակրանքին եւ աջակցութեան արժանի գործ մը:

Բանի մը ամիս առաջ պատեհութիւն ունեցայ Էնկիւրիւի եկեղեցին այցելելու եւ Ամերիկեան Աստուածաշնչի Ընկերութեան գործին վրայ Ժողովողին տեղեկութիւն տալու: Շատ ախորժեցայ անոնց հետաքրքրութիւնը եւ խանդավառութիւնը տեսնելով Սր. Գրոց տարածման գործին նկատմամբ: Կ. պոլիս վերադարձէս ետքը շատ խորհեցայ թէ ինչ կրնայինք ընել, որպէս զի Սր. Գրքի այս գործը աւելի կորովով յառաջ մղուի այդ գաւառին մէջ:

Մտածեցի Էնկիւրիւի եկեղեցին հրաւիրել որ Աստուածաշնչի Ընկերութեան գործակցի եւ Աստուածաշունչ տարածելու գործին ձեռնարկէ գործնականապէս: Այս գաղափարը նոր էր անոնց: Թէպէտ զարմացան առաջարկիս վրայ, բայց լրջութեամբ մտածելէ ետեւ սիրով ընդունեցան զայն:

Բանաւոր պատճառ ունինք հաւատալու թէ այս կարգադրութիւնը եկեղեցիին օրհնութիւն եւ Աստուածաշնչի Ընկերութեան կարեւոր նպաստ մը պիտի ըլլայ: Փափաքելի է որ ուրիշ եկեղեցիներ եւս նոյնպիսի գործի ձեռնարկեն: Բրիտանական աշխատութեան այսքան կարեւոր ճիւղի մը հանդէպ այսպիսի պատասխանատուութեան ստանձնումը օրհնեալ արդիւնքներով պիտի պսակուի անտարակոյս:

Ս. ԳՈՒՆ ԳԻՐԺԱԿԱՆ

Ա. Երէկ. Աստուածաշնչի Ընկ. եւս

ՔԱՆԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Անգղիոյ գահաժառանգ իշխանուհիին եղբայրը, Թէքի իշխան, որ քանի մը օրէ ի վեր մայրաքաղաքս եկած էր, մեկնեցաւ դէպ ի Պրինտիզի: — Կ. պոլսոյ եւ արուարձաններուն մէջ 1319ին ծախուած հողերու եւ վագֆ կալուածներու համագումար արժողութիւնն է 116,984,825 դահ: — Կայս. Թանգարանի նոր թեւին շինութեան 15,000 ոսկի յատկացուեցաւ Կայսերական հրամանով: — Արմաթրոնկ նաւարանին մէջ շինուած Հաֆէյէ յաժանաւը փորձի ենթարկուած է Օսմանեան սպաներու ներկայութեամբ, որոնք շատ գնահատած են թնդանօթներուն տոկունութիւնը: Նոյն գործարանը ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի զրկէ արքունի նաւարանին մէջ նորոգողութեան զրահաւորներու կաթսաները: — Մովսային նախարարին նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողով մը ընդարձակ ծրագիր մը պատրաստեց նոր շինուելու զրահաւորներուն քանակութեան եւ մանրամասնութիւններուն վրայ: — Առողջապահական Վարչութիւնը, նկատելով որ 32 օրէ ի վեր հնաժամի դէպք չպատահիր Պաղատա քաղաքին մէջ, որոշեց բոլորովին վերցնել գետի ճամբով եկողներու դէմ Կարաէի եւ Սալահիյէի մէջ գործադրուած առողջապահական անօրինութիւնները:

Նահանգներ. Կրթական նախարարութիւնը որոշեց գաւառային Խոտախէյէ վարժարաններու ծրագրէն վերցնել երկրագործական, առեւտրական եւ արհեստագիտական ուսումները, նկատելով որ այդ դասախօսութիւնները ակնկալուած օգուտը չեն տար եւ մանաւանդ նահանգներու մէջ տեղ տեղ երկրագործական եւ արհեստագիտական վարժարաններ բացուած են արդէն եւ առեւտրական ալ ուրոյն վարժարաններ պիտի բացուին: — Պէյրութի, Հալէպի եւ Ատանայի նահանգներուն խճուղիները եւ կամուրջները քննելու համար Գէորգէֆ. Ասլանեան Պէյրութ ուղեւորեցաւ: — Սամսոյի նորընտիր իշխան Եանքօ Վիթինոս էֆ., որ ի մօտոյ իր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի, իրաւագէտ ու վարչագէտ է: Տասը տարի առաջ Կրետէի կուսակալութեան խորհրդական էր: — Թուրքիա ապաստանող գաղթականներուն մէկ մասը Երուսաղէմի չըջակայ թափուր հողերուն վրայ պիտի հաստատուին, զի այն հողերը բարեբեր են եւ Հիճազի երկաթուղիի մեծ գծին մօտ կը գտնուին: — Գոնեա-Էրէյլի երկաթուղիին շինութիւնը փութով

յառաջ կը տարուի եւ մինչեւ ամսոյս վերջը պիտի աւարտի: — Արեւելեան երկաթուղիի Ընկեան խառն հասոյթը տարւոյս սկիզբէն մինչեւ ապրիլի վերջը եղած է 3,828,542 ֆրանք, այսինքն անցեալ տարուանին հետ բաղդատմամբ, 1 միլիոն 18087 ֆրանք աւելի: — Էրզրումի, Վանի եւ Պիթլիսի նահանգներուն մէջ նոր հետազոտելիք պիտի հաստատուին: — Վերջին եղանակին սկիզբէն ի վեր Իզմիր հասած է 408,500 տոպրակ Սուլթանիյէ չամիչ եւ ծախուած է 389,500 տոպրակ, մինչ անցեալ տարի նոյն չըջանին մէջ բերուած էր 222,300 եւ ծախուած 221,000 տոպրակ: — Այտընի կուսակալը Կայս. բարեւներու արժանացաւ:

Այլևայլ. Փարիզի մէջ Հանրային Պարտքի միացման նոր պարտաթուղթերուն տպագրութիւնը ստանձնողին հրամայուած է օրը առ նուազն 14,000 պարտաթուղթ պատրաստել: — Ջրհանկիր գինուորներու հրամանատար Զէյնեհի փաշայի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի, որպէս զի հրդեհ մարելու համար հնարուած նիւթի մը քննութիւնը կատարէ: Կ'ըսուի թէ ցարդ կատարուած փորձերուն մէջ այդ նիւթը գոհացուցիչ արդիւնք տուած է: — Ապահովագրական ընկերութիւններու նոր կանոնագիրը կը տրամադրէ թէ ապահովագրուած կալուածին միայն իսկական արժէքը պիտի տրուի, երբ դատարանով հաստատուի թէ յաճախորդը խարդախութեամբ աւելի նշանակած է զայն: Սակայն եթէ խարդախութիւնը գործողը ընկերութիւնն ըլլայ, պիտի տուժէ: Ամէն տեսակ առարկաներ եւ ծառի պտուղներ կրնան ապահովագրուիլ: Նաեւ ապահովագրուած բաներ կրնան ինչ ինչ պայմաններով ուրիշ ծախուիլ կամ աւանդ տրուիլ: — Ամերիկեան Քրէմի նաւագործարանին նոր յաճանաւ մը յանձնարարուած է: — Առեւտրական Սենեակին պաշտօնապէս զեկուցուեցաւ թէ Ռուս կառավարութիւնը արգելած է ձիերու արտածումը: Արժէքաւոր ձիեր կրնան արտածուիլ Սբ. Փետրոսպոլսկէ առնուած մասնաւոր արտոնութեամբ միայն: — Մաքսային վերատեսչութեան մէկ վիճակագրէն դատելով, Թուրքիա 40,000 ոսկի արժողութեամբ 1½ միլիոն քիւլո պանիր արտածութեան դէմ տարին կը ներածէ 110,000 ոսկի արժողութեամբ 2½ միլիոն քիւլո պանիր: Ըսել է թէ կէս առ կէս աւելի կը ներածէ 70,000 ոսկի աւելի վճարելով: Ուստի Առեւտրական Սենեակի պաշտօնաթերթը Թուրք դրամատէրներու հրաւէր կ'ուղղէ պանրագործութեան զարկ տալ ընկերութիւններ կազմելով: — Մայրաքաղաքիս Պարսկական դեսպան Միրզա Ռիզա խան շքեղ տպագրութեամբ հրատարակեց երկարակեցութեան վրայ լեքթուած մը, որ 200 երկտողեան կը պարունակէ հանդերձ Յրանսերէն տաղաչափեալ թարգմանութեամբ: Վեհ. Շահը շատ ախորժած է այս քեր-

թուածէն եւ իր ձեռքով անոր տակ խորհրդածու-
թիւն մը գրած է հեղինակին յոյժ պատուաբեր :
Բանաստեղծին փառաւոր կենդանագիրը կը գեղա-
զարդէ նուրբ հատորիկը — 44 ժամու քառան-
թիւն հաստատուեցաւ Մայիս 10էն սկսեալ
Աղեքսանդրիայէ մեկնող շոգենաւներու դէմ :
— Անգղիացի հնախոյզ Մր. Իվընս Լոնտոնի Կա-
ճառին ծանոյց թէ Կնոսոսի (Կրետէ) հիւսիսա-
յին կողմը ժայռի մը վրայ երեւան հանած է
հսկայ դամբարան մը, որ Կիկլոպեան ոճով քա-
ռակուածի սրահ մը ունի՝ նոյնպէս Կիկլոպեան
կամարով : Այս յիշատակարանը միակն է իր տե-
սակին մէջ եւ կը պարունակէ նկարուն անթիւնը,
քարէ լամբար մը բերեցեցայ կոթով, երկաթաքարէ
եզդիպական բաժակ մը, ալաբաստրի բեկորներ, փե-
րուզակէ մանեակ մը, եւն. Դամբարանը Մինոսի
թոռան Իդոմէնէի գերեզմանը կը կարծուի : — Ողի-
սեւսի ապարանքը երեւան հանելու նպատակով Ի-
թակէ կղզիին մէջ կատարուած պեղումները շա-
հեկան շատ արդիւնքներ տուին եւ դեռ տալ կը
խոստանան : Հինաւուրց իթակէ քաղաքին նա-
ւահանգստին մօտ եւ լեռան մը ստորոտը մէկ մեթր
խորութեան մէջ երեւան հանուած են Հոմէրոս-
կան անոթներ, Յունական դրամներ եւ չորս մեթր
խորութեան մէջ Մէկէնեան դարու հնութիւններ :
Դանուած է նաեւ իթակոսի եւ Պոդիկատրի աղ-
բիւրին տեղը, նաեւ Աղորային (շուկայ) եւ այն
հրապարակին, ուր հարիւրեզնեան ողջակէզ կը
մատուցուէր ի պատիւ Ապոլոնի — Նապոլե-
սի կողմերը գտնուած յասպիս քարէ կնիքին
վրայ բացբերան առիւծ մը նկարուած է : Անոր
շուրջ Ներայեցեղէն գրուած է ճեւրոթովամ որդի
Սողոմոնի, որդւոյ Դաւթի : Քրիստոսէ 975 տա-
րի առաջ չինուած կը կարծուի, հետեւապէս
2,879 տարուան գործ է : Անոր մօտ գտնուած
է զդեակի մը հիմը, որու չինութեան ոճէն
կը դատուի թէ Սողոմոնեան դարէն կը մնայ :
Ուրիշ երկու փոքր մատանի ալ գտնուած է, ո-
րոնց մեհենագրական արձանագրութենէն Կի-
մացուի թէ Թոթմէս Փարաւոնին կը վերաբերին :

Բալթ. Ժող. Յունիս 15ին (Ն. Տ.) Բիւթանիոյ
Եկեղեցական Միութեան տարեկան ժողովը պիտի
գումարի մայրաքաղաքիս մէջ : — Ատապազարի երէց
Վեր. Յովսէփ Ճէճիգեան, Ատապազարի եկեղեցիին
չինութեան ի նպաստ բարեկամներէ քաջալերա-
կան գումար մը հաւաքելով, իր պաշտօնատեղին
վերադարձաւ : — Իզմիրի հովիւ Վեր. Յակոբ Թաշ-
ճեան, որ ինֆլուէնցայէ կը տառապէր, առողջա-
նալով վերսկսած է աշխատիլ, իր բարեկամներէն

կը խնդրէ որ այսուհետեւ իրեն ուղղելի նամակ-
ները ղրկեն ոչ թէ Իզմիրի Բէսթը, այլ Ամերիկ-
եան Միչընը : — Վեր. Յակոբ Պիւպիւլեան Ապրիլ
31ին ապահով հասած է Թալաս եւ հետեւեալ օրը
(կիրակի) տեղւոյն եկեղեցիին մէջ զոհաբանական
պաշտօն մը կատարած՝ նախագահութեամբ Տր.
Տատի : Ներկայ գտնուած է աւելի քան 400 ժո-
ղովուրդ : — Բեյ-Կադիսի մէջ կը կարգանք թէ
Անաթոլիա Գոլէճի ուսուցիչներէն Փրոֆ. Մանի-
սաճեանի Ո. Գ. (Ուսուցիչ Գիտութեան), Փրոֆ.
Յակոբեանի ալ Ո. Ա. (Ուսուցիչ Արուեստից) աս-
տիճան տրուած է :

Հայ Լուս. Ժող. Պատրիարք Հայրը կիրակի Ի-
րիկուն Գերմանական որբանոցն այցելելով խրատ-
ներ խօսեցաւ աշակերտներուն : — Երուսաղէմի Հայ,
Յոյն եւ Կաթոլիկ Պատրիարքները Զատիկի առի-
թով քաղաքին մէջ տիրող կանոնաւորութեան եւ
կարգաւորութեան համար չնորհակալութիւն յայտ-
նեցին կառավարիչ Բեաղիմ պէյի : — Փարիզի բժշկա-
կան ուսանողներէն Տիար Ե. Մանուէլեան, որ
հիւսուածաբանութեան ճիւղին մէջ իր յաջողու-
թիւններով համբաւ առած է, Փարիզի բժշկական
կաճառին մէջ պաշտօնի կոչուեցաւ : — Յունա-
կան դեսպան Մ. Դրիփարիս Պատրիարք Հօր փո-
խադարձ այցելութիւն տուաւ :

Հայ Կաթոլիկ Ժող. Բերայի Սր. Ոսկեբերան եկե-
ղեցիին մէջ ձեռնարկուեցաւ 25-30 ոսկի ծախքով
յիշատակարան մը կանգնելի պատիւ հանգուցեալ
Հիմանուէլեան Պողոս Պետրոս ԺԱ. Կ. Պատրիարքին :
Յոյն Ժող. Եաիզուլէի որբանոցին նորոգման ար-
տօնութիւն չնորհուեցաւ Կայս. հրամանով :

Մեղէ դէպք գրեթէ Բալթ. Եւ Ներշնչա-
լեքը : Մասն Ա. Գրեց Մ. Մինասեան, Փիլիպպոս-
եան եւ Տիրանեան Տպարան, 108 Dudsley St.,
Roxbury, Mass. 1904. Էջ 112. Գին 25 անթ. :
Հոգեբանական խնդիրներու վրայ կը խօսի :

Երաբէր Կեանք . Աշխատասիրեաց Սերովբէ Վրդ.
Սամուէլեան ի Միաբանութենէ Սր. Երուսաղէմի :
Կ. պոլիս, Տպագրութիւն Յ. Մատթէոսեան, 1903.
Էջ 167. Գին 5 դահ. : Զանազան նիւթերու վրայ
կարճ եւ օգտակար խօսքերու հաւաքածոյ :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

(Ապրիլ 28/11 Մայիս)			
Օրմ. Միացեալ	Օրմ. ռսկի		89.21
Բաւելիի Երկաթաւոր	Քրանք		119.50
ԴՐԱՄԱ, Օրմ. ռսկին 100է			
Մէճիտիյէ	108 03	Նարոյէն	87 23
Նոր մէթալիք	104	Գրիմէց	51 05
Մանր արծաթ	104 05	Անգլ. ռսկի	109 38
Ռուսիոյ բոլ	90 20	Մանէթ	8 62

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պատերազմը. Ճափոնցիները Մայիս 1-ին ի վեր, երբ իրենց առաջին կարեւոր յաջողութիւնն ունեցան ցամաքի վրայ, Միքատօին եւ անոր հպատակներուն ակնկալածէն շատ աւելի յառաջ գացին. Զօր. Բուրոքիի բանակը շարունակեց իր յաջող արշաւանքը եւ ուրբաթ գրաւեց զՖէնկ Հուանկ Չէնկ, զոր Ռուսները լքած էին տեղւոյն զինուորական բոլոր մթերանոցները այրելէ ետեւ. Փարիզէ կը հեռագրուի թէ այդ տեղի ունեցած է կարեւոր ճակատամարտէ մը ետեւ, որու մէջ երկու կողմերն ալ ծանր կորուստ ունեցան. Սակայն կը թուի թէ Ռուսները լուրջ ընդդիմութիւն ցուցած չեն. Ռուսական հրամանատար Զօր. Սասուլիչ կ'ըսէ թէ Ճափոնցիները քաղաքը ոմբակոծելու յարմար դիրքերու մէջ թնդանօթներ ղետեղեցին, կարծելով թէ Ռուսները դեռ հոն են, բայց տեսան թէ արդէն գացած էին անոնք. Եսլուի ճակատամարտներուն մէջ Ռուսներուն կորուստն եղած է ըստ պաշտօնական տեղեկութեան 70 սպայ եւ 2324 զինուոր մեռեալ եւ վիրաւոր. Ճափոնցիները պաշտօնապէս կը ծանուցանեն թէ իրենց կորուստն է 5 սպայ եւ 130 զինուոր մեռեալ եւ 25 սպայ եւ 690 զինուոր վիրաւոր. Զօր. Սասուլիչ իր տեղեկագրով կ'ըսէ թէ Ճակատամարտին մասնակցողներու վկայութեան համեմատ Ճափոնցիներն առ ուռաղն 3,000-4,000 սպանեալ ունեցան. Սակայն այդպիսի վկայութեան վրայ հիմնուած տեղեկութիւն մը քիչ վստահելի է. Ճափոնցիները կը խոստովանին թէ Ռուսները յամառութեամբ կռուեցան, որ անտարակոյս ճշմարիտ է, վասն զի անոնց քաջութիւնը քաջածանօթ է. Սէե+Նէյլըր կ'ըսէ. «Չկայ երբեք զօրք, ըլլայ Անգղիացի, Գերմանացի թէ Ֆրանսացի, որ թեթեւ սրտով քալէ Ռուսական զօրաբաժիններու վրայ» եւ այս յայտնի կը տեսնուի սա իրողութենէն թէ գունդի մը տասը գումարտականներէն իննին հրամանատարները մեռան. կամ վիրաւորուեցան, ուրիշ գունդի մ'ալ 40 սպաները, որոնց մէջ էին թէ' զնդապետը եւ թէ' անոր երկու տեղակալները, սպանեալներուն կարգը գտնուեցան. Սէուլէ կը հեռագրուի թէ Ճափոնցիներու կողմէ գրաւուած թնդանօթներն էին 28 փոքր արագհարուածեան, հաւեւ 20 դաշտային թնդանօթ. Թէպէտ Զօր. Բուրոքիաթքին կ'ըսէ թէ բնաւ Ռուս մը գերի չբռնուեցաւ, Ճափոնցիները կ'ըսեն թէ 30 սպայ եւ աւելի քան 500 զինուոր գերի վարեցին. կը պատմուի թէ Ռուսական գունդ մը առաջնորդութեամբ իր խա-

չակիր մատրանապետին եւ առանց թնդանօթի օգնութեան յարձակեցաւ Ճափոնական յոյժ գերազանց զօրախմբի մը վրայ եւ գրեթէ ամբողջովին ընաչինջ եղաւ. Ճափոնցիները կ'ըսեն թէ Ռուսները 25,000 զօրք ունէին, եւ թէ իրենց յարձակողական բանակը 45,000 զինուորէ կը բաղկանար. Ըստ Ռուսական տեղեկագրութիւններու, կռուին մասնակցող Ռուս զօրքերը 8,000 կամ 10,000 միայն էին. Սակայն Ռուսները գրաւած էին դիրք մը, զոր կրնային, կ'ըսէ Ալլէ-Ֆոյէ Ցայ-Նալ, անառիկ վիճակի մը վերածել պատերազմին սկիզբէն ի վեր անցած 12 շաբթուան մէջ. Նոյն թերթը կը ծաղրէ սա գաղափարը թէ Զօր. Սասուլիչի նահանջը Զօր. Բուրոքիաթքինի յատակագծին մէկ մասը կը կազմէ, եւ թէ Զօր. Բուրոքիաթքին յառաջապահներու ընդհարում միայն կը համարի անցեալ շաբթուան կռոււը. Զօր. Բուրոքիի բանակին ընկերացող Սիւն-Կուրի թղթակիցը, ճակատամարտին նախորդ օրը գրելով, կ'ըսէ. «Եթէ Ճափոնցիները յաջողին բլուրներու այս մեծ պատուարին վրայ ամրանալ, այնպիսի յաղթութիւն մը պիտի չահին, որով աշխարհի բանակներուն առաջնակարգ դասը պիտի բարձրանան» Սէե+Նէյլըր, թէպէտ իր ընթերցողները կ'զգուշացնէ որ չափազանց կարեւորութիւն չընծայեն Ճափոնական յաղթութեան եւ կարծիք կը յայտնէ թէ պատերազմը երկարատեւ պիտի ըլլայ, կ'ըսէ. «Ճափոնցիներն ապացուցին թէ իրենք իբրեւ պատերազմիկ, եթէ ոչ գերազանց, գէթ հաւասար են այն զօրաց որոնք Եւրոպական ոեւէ զօրաց հաւասար կը նկատուին»

Սակայն Զօր. Բուրոքիի բանակին յառաջխաղացումը Ճափոնցիներու միակ կարեւոր շարժումը չէ շաբթուան մէջ. Երկրորդ զօրաբանակը ցամաք ելաւ եւ Փորթ Արթւրի յարաբերութիւնը խզեց հիւսիսի հետ. Զօրքերը ցամաք հանելու համար ընտրուած տեղն էր Փիցէվօ Լիաօթուենկ թերակղզիին արեւելեան եզերքը եւ Փորթ Արթւրէ 80 հազարամետր հեռու. Գործը կատարուեցաւ անցեալ հինգշաբթի առաւօտ, թշնամիին պահակները չոգնուեցան թնդանօթներով վանելով Առաջին գումարտակը կազմող զինուորները ծովին մէջէն անցան. մինչեւ իրենց մէջքը ջուրի մէջ մտնելով, եւ անմիջապէս գրաւեցին մօտակայ բլուր մը եւ անոր վրայ դրօշ մը կանգնեցին. Բանակը դայս տեսնելով սկսաւ ցամաք ելլել եւ ամբողջ գործը յաջողութեամբ ի գլուխ հանուեցաւ. Փորթ Արթւրի երկաթուղին եւ հեռագրաթիւը բանեցան մինչեւ յաջորդ օրը. Բայց մինչեւ շաբաթ Ճափոնցիները 27,000 զինուոր հա-

նեցին ցամաք եւ երկաթուղիին մեծ մասը քան-
դելով ամբողջովին մեկուսացուցին զՓորթ Արթ-
հըր : Ծովակալ Ալէքսէյ Քաղաքէն մեկնեցաւ այն
օր իսկ, երբ Ճափոնցիները ցամաք ելան : Այս
մեկնումը փութացնողն էր հաղորդակցութիւննե-
րու խզման երկիւղը : Պորիս մեծ դուքսն ալ մեկ-
նեցաւ : Կ'ըսուի թէ Փորթ Արթհըրի պահապան
զօրաց թիւը 23,000 է եւ թէ տարուան մը ու-
տելիք ունին : Զօր. Բուրոփաթքին որոշեց լքա-
նել զՆիու Չուանկ : Լքեց ալ բնակիչները իր հետ
տանելով, ամբողջութեամբ օդն հանելով եւ քա-
ղաքը այրելով : Ռուսները նահանջեցին Հայ Զէնկ,
որ Նիու Չուանկէ 40 հազարամետր հեռու է եւ
կը գտնուի Լիաօեանկի ճախուն վրայ, ուր հաս-
տատման է Զօր. Բուրոփաթքին իր բանակետը :
Կը կարծուի թէ Փորթ Արթհըրի նաւահանգստին
մօտաքը խցելու վերջին փորձը յաջողած է : Նա-
խորդ անյաջող փորձերուն առաջնորդող սպաները
ուրիշ փորձ մը եւս ընելու արտօնութիւն խնդրե-
ցին : Ինը շոգենաւ լեցուեցան քարով եւ շոգե-
պինդ արագութեամբ զրկուելով ընկղմուեցան նա-
ւահանգստին մօտաքը : Նաւազներուն կէսէն ա-
ւելին այդ ձեռնարկին զոհ գացին : Ռուսները կը
պատմեն թէ Ճափոնցի նաւային ուսանողներ մեծ
քաջութիւն ցոյց տուին՝ ընկղմած նաւերու կայ-
մերուն առագաստակաշնորուն վրայ ելլելով, Ռու-
սներու վրայ իրենց այդ զիրքերէն ատրճանակ պար-
պելով եւ ապա ծովը նետուելով : Ռուսները կ'ու-
րանան թէ նաւահանգստին մօտաքը խցուած է :
Սակայն Ծովակալ Թոկո կ'ըսէ թէ խցուած է եւ
յայտնի է թէ Ճափոնի կառավարութիւնը կը հա-
ւատայ, վասն զի ասոր կ'սպասէր Փորթ Արթհըրի
հիւսիսակողմը զօրք հանելու համար : Բայց նա-
ւահանգիստը փակուած ըլլալ թէ ոչ, Ծովակալ
Սքրիտով, որ հոն երթալու համար ճամբայ ելած
է, պիտի չկրնայ մտնել հոն :

Զինու կառավարութիւնը պաշտօնագիր մը
ղրկեց, որով կը յայտարարէ թէ չէզոքութիւն
պիտի պահէ հաւատարմութեամբ եւ թէ միջոց-
ներ ձեռք առած է որպէս զի օտարականներու դէմ
1900ին երեւցածին նման չարժուում մը տեղի չու-
նենայ : Փարիզի մէջ Ռուսական մեծ, հաւանօրէն
1,000 միլիոն ֆրանքի, փոխառութիւն մը կնքե-
լու կարգադրութիւններ եղած են : Ճափոն ալ կը
բանակցի 250 միլիոն ֆրանքի փոխառութեան մը
համար, որ հաւանօրէն Անգղիոյ եւ Ամերիկայի
մէջ հրապարակ պիտի հանուի : Նորագոյն հե-
ռագիրներէն ամէնէն կարեւորները հետեւեալներն
են. Փարիզէ կը հեռագրուի թէ Փորթ Արթհըրի
պահապան զօրքերը փայլուն յարձակում մը ըրին
զիրենք պաշարող Ճափոնցիներուն վրայ եւ ծովը
քշելով զանոնք վերահաստատեցին իրենց հեռագրա-
կան հաղորդակցութիւնը : Հեռագրական Ռուս
գործակալութիւնը նուազ զրական է : Կ'ըսէ թէ
Փորթ Արթհըրի ճամբան բացուած է, կ'ըսուի :
Շատ հաւանական է որ Ճափոնցիները պաշարեալ-
ներու յարձակումէն ետ մղուած ըլլան, եթէ Փորթ

Արթհըրի մօտեցան իրենք : Բայց հաւանական չէ որ
Փորթ Արթհըրի արդի հրամանատար Զօր. Փիլուկ
պահապան զօրաց մեծագոյն մասը ամրոցէն 80 քի-
լոմետր հեռացուցած ըլլայ : Փարիզեան աւելի նոր
հեռագիրներու համաձայն Փորթ Արթհըրի հիւսիս-
արեւելեան կողմը Ռուսական մէկ եւ Ճափոնական
երկու գումարտակ կարեւոր ընդհարում մը ունե-
ցած են եւ Ռուսները ետ քաշուած : Ծովակալ
Թոկո կը ծանուցանէ թէ Փորթ Արթհըրի կողմէն յա-
ճախ պայթիւններու ձայներ կու գան, որոնց պատ-
ճառը յայտնի չէ : Ասկէ կը ծագի զրոյց մը, հաստատ-
ման կարօտ, թէ Ռուսները կը փճացնեն իրենց մար-
տանաւերը : Աւելի պիտի ընտրեն անոնք այդպէս ընել
քան թողուլ որ թշնամիին ձեռքն անցնին նաւերը :
Սակայն այդպիսի պատահականութեան վտանգ կե-
նալու չէ դեռ, եթէ Փորթ Արթհըր ըսուածին չափ
զօրեղապէս ամրացուած է : Վերին Եալուի վրայ
Ռուսները Բորէացի 75 զինուոր բռնեցին եւ 400 հո-
գինոց ուրիշ խումբ մը, մասամբ Ճափոնցի եւ մա-
սամբ Բորէացի, ցիրուցան ըրին : Ճափոնցիները
դէպի Լիաօեանկ կը յառաջանան : Փարիզէ կը հե-
ռագրուի թէ ճամբան սաստիկ կոխ մը տեղի ու-
նեցած է Մոթիէն բլուրին վրայ եւ թէ Ռուսները
պարտութիւն կրած են եւ Զօր. Սասուլիչ մեռած
է : Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն Ռուսական քանի
մը յաճանաւեր Փորթ Արթհըրէ դուրս ելլելով Ճա-
փոնական երեք փոխադրանաւ ընկղմած են ի
Փիցէփօ :

Այլեւայլ. Ա. փրիկեան նշանաւոր երկրախոյզ
Հէնրի Մ. Սթանլիի մահը կը ծանուցուի Լոնտո-
նէ : Անցեալ հինգշաբթի մեռաւ Հունգարացի բա-
նաստեղծ եւ վիպագիր Մաւրուս Եոքայ : Ամբողջ
Հունգարիա սգոյ մէջ է : Բանաստեղծը 80 տարե-
կան էր : Յրանձայի նախորդ վարչապետ Մ. Վալ-
տէր Ռուսօ Հարաւային Յրանձայէ Փարիզ վերա-
դարձաւ՝ առանց օգափոխութենէն ակնկալուած օ-
գուտը քաղելու : Բժիշկները քննեցին անոր վի-
ճակը եւ վճռեցին թէ վիրաբուժական գործողու-
թիւն մը անհրաժեշտ է հանելու համար անոր
լեարդին մէջ գտնուած օտար նիւթերը : Գործողու-
թիւնը կատարուեցաւ եւ, ըստ նորագոյն տեղե-
կագրին, աղէկ է հիւանդին վիճակը : Փարիզի
Պապական Նուիրակը Յրանձայի կառավարու-
թեան բողոքագիր մը տուաւ Նախագահ Լուպէի ի
Հռոմ այցելութեան դէմ : Միւս տէրութիւննե-
րուն ալ զրկուեցաւ անոր պատճէնը սա յայտա-
րարութեամբ թէ ինքն է միակ պետը Հռոմի
մէջ : Մ. Տէլքասէ Վատիկանի Յրանձայի դես-
պանին հրահանգ տուաւ ծանուցանել Վատիկանի
արտաքին գործերու նախարար Կարդինալին թէ
Հանրապետութիւնը կը մերժէ Պապին բողոքը :
Միւս պետութիւնները լոկ ծանուցին թէ առած
են Պապին ծանուցագիրը :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՎՅՈՒՄՆԵ

Յինճանճըլար Էօգուշու Ամիրիզան խան